

Ekonomika Číny - hlavní trendy a implikace pro světové regiony

Diplomová práce

Studijní program: N6202 – Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T086 – Regionální studia

Autor práce: **Bc. Lenka Slánská**

Vedoucí práce: prof. Ing. Jiří Fárek, CSc.

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lenka Slánská**
Osobní číslo: **E14000315**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální studia**
Název tématu: **Ekonomika Číny - hlavní trendy a implikace pro světové regiony**
Zadávací katedra: **Katedra ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Stanovení cílů a formulace výzkumných předpokladů
2. Charakteristika a hodnocení čínské ekonomiky
3. Podnikatelské prostředí v Číně
4. Hrozby makroekonomické nestability a její rizika pro světovou ekonomiku
5. Formulace závěrů a ověření výzkumných předpokladů

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **65 normostran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FÁREK, Jiří, Jiří KRAFT a Aleksandr Viktorovič ZAJCEV. High tech podniky v globalizované znalostní ekonomice. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. ISBN 978-80-7494-016-3.

MIRSKY Jonathan, et al. Moderní Čína: komplexní průvodce novým světovým ekonomickým gigantem. Brno: Jota, 2009. ISBN 978-80-7217-681-6.

NAUGHTON, Barry. The Chinese Economy: Transitions and Growth. London: The MIT Press, 2007. ISBN 978-02-6264-064-0.

OECD. OECD Economic Surveys: China. Paris: OECD Publishing, 2015. ISBN 978-92-6423-017-0.

YUEH, Linda. What Drives China's Growth? Oxford: University of Oxford, 2013, 223: 4-15. ISSN 2042-1850.

Elektronická databáze článků Pro Quest (knihovna.tul.cz).

Vedoucí diplomové práce:

prof. Ing. Jiří Fárek, CSc.

Katedra ekonomie

Konzultant diplomové práce:

Ing. Mgr. Marek Skála, Ph.D.

Katedra cizích jazyků

Datum zadání diplomové práce:

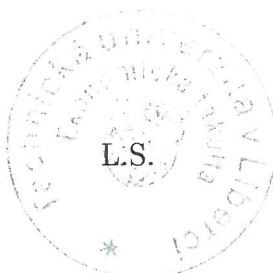
30. října 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

31. května 2017

doc. Ing. Miroslav Žížka, Ph.D.
děkan

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. října 2015

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Anotace

Tématem diplomové práce je čínská ekonomika, která poslední tři dekády rostla závratným tempem. V práci je popsán historický vývoj Číny s důrazem na ekonomické reformy, které tento růst zapříčinily. Nedílnou součástí diplomové práce je také analýza současného stavu ekonomiky. Práce se dále zaměřuje na čínský státní kapitalismus, který je předmětem zkoumání diplomové práce. Práce obsahuje popis čínských státních podniků, které od vlády získávají obrovské státní podpory. Záměrem vlády je z těchto podniků udělat tzv. národní šampiony, kteří budou úspěšní na mezinárodní úrovni. V práci je představen čínský automobilový průmysl, který vláda označila za jedno z klíčových odvětví. Na automobilovém průmyslu je tato státní podpora dokázána v praxi. Poslední část diplomové práce se zabývá problémy čínské ekonomiky, kterou mohou mít negativní vliv na budoucí vývoj Číny ale i na vývoj světové ekonomiky.

Klíčová slova

Čína, reformy, ekonomika Číny, státní kapitalismus, státní dotace, státní banky, čínské státní podniky, automobilový průmysl

Annotation

The aim of this diploma thesis is the Chinese economy, which has grown at a dizzying pace in the last three decades. The thesis describes the historical development of China with an emphasis on the economic reforms that have caused this growth. An integral part of the diploma thesis is also an analysis of the current state of the economy. The thesis also focuses on Chinese state capitalism, which is the purpose of the study. The thesis contains a description of Chinese state-owned enterprises that receive huge state support from the government. The intention of the government is to transform these companies into the so-called national champions who will be successful at the international level. The paper introduces the Chinese automotive industry, which the government has identified as one of the key sectors. In the automotive industry, this state aid is proved in practice. The last part of the diploma thesis deals with the problems of the Chinese economy, which can have a negative impact on the future development of China as well as on the development of the world economy.

Key words

China, Reforms, Chinese economics, State Capitalism, State subsidies, State Banks, Chinese SOEs, automotive industry

Obsah

Seznam tabulek, obrázků a grafů.....	8
Seznam použitých zkratk 9	9
Úvod.....	11
1. Obecná charakteristika Číny.....	14
2. Světová ekonomika.....	18
2.1. Struktura světové ekonomiky.....	18
2.2. Ekonomický systém.....	21
3. Vývoj čínské ekonomiky.....	24
3.1. Období před nástupem komunistů (1912-1949).....	24
3.2. Počátky komunismu po hospodářské reformy (1949-1978).....	25
3.3. Období hospodářských reform (1978 – po současnost).....	26
3.4. Období 90. let až po současnost.....	33
4. Současná čínská ekonomika.....	36
4.1. Hrubý domácí produkt.....	36
4.2. Inflace.....	38
4.3. Nezaměstnanost.....	39
4.4. Obchodní bilance – export a import.....	40
5. Státní kapitalismus v čínské ekonomice.....	41
5.1. Nástroje státního kapitalismu.....	41
5.2. Státní podniky.....	43
5.3. Projevy čínského státního kapitalismu.....	51
5.4. Subjekty na čínském bankovním trhu.....	55
5.5. Čínský automobilový průmysl.....	58
6. Ekonomické dopady Číny na globální ekonomiku a její perspektivy do budoucna.....	68
6.1. Hrozby čínské ekonomiky.....	68
6.1. Perspektivy do budoucna.....	70
Závěr.....	74
Seznam použité literatury a zdrojů.....	76

Seznam tabulek, obrázků a grafů

<u>Tabulka 1: Základní ukazatele venkovských podniků v letech 1978-1997 (Zuo, 2011)</u>	28
<u>Tabulka 2: 12 Největších čínských firem podle výše příjmů (Fortune, 2015)</u>	47
<u>Tabulka 3: Největší světové banky (Banks around the World, 2016)</u>	54
<u>Tabulka 4: Největší výrobci motorových vozidel v roce 2016 – podle počtu vyrobených osobních vozů (OICA, 2016)</u>	59
<u>Tabulka 5: Export vozidel z Číny v letech 2010-2016 (Statista, 2017)</u>	65
<u>Tabulka 6: Dovoz automobilů do Číny v letech 2011-2014 (EU SME Centre, 2015)</u>	66
<u>Tabulka 7: Největší dovozci automobilů v roce (EU SME Centre, 2015)</u>	66
<u>Obrázek 1: Příjmy na osobu podle provincie (The Economist, 2015)</u>	15
<u>Obrázek 2: Schéma fungování finančních agentur (Bejkovský, 2016)</u>	57
<u>Graf 1: Giniho koeficient příjmu (Wildau, 2016)</u>	31
<u>Graf 2: Růst reálného HDP Číny v letech 2009–2017 (2017 prognóza) (The World Bank, 2017)</u> .	36
<u>Graf 3: Míra inflace vyjádřená pomocí indexu spotřebitelských cen v letech 2007-2015 (The World Bank, 2016)</u>	38
<u>Graf 4: Míra nezaměstnanosti v Číně v % v letech 2005–2014 (The World Bank, 2016)</u>	39
<u>Graf 5: Podíl exportu zboží a služeb na HDP v letech 2008–2015 (The World Bank, 2016)</u>	40
<u>Graf 6: Podíl státních podniků v 10 nejvýznamnějších podnicích v dané zemi (Büge, 2013)</u>	44
<u>Graf 7: Největší státem vlastněné čínské společnosti v Global 500 podle odvětví (Cendrowski, 2015)</u>	46
<u>Graf 8: Prodej automobilů v letech 2005–2016 (Statista, 2017)</u>	62
<u>Graf 9: Největší čínské automobilky v roce 2015 (Statista, 2017)</u>	64
<u>Graf 10: Prodeje elektromobilů ve světě v roce 2015 a 2016 (Richter, 2016)</u>	67

Seznam použitých zkratk

ABC	Agricultural Bank of China
ADBC	Agricultural Development Bank of China
BAIC	Beijing Automobile Works
BOC	Bank of China
BOCOM	Bank of Communications
BRIC	Brazílie, Rusko, Indie a Čína
CBRC	China Banking Regulatory Commission
CCB	China Construction Bank
CDB	China Development Bank
CNOOC	China National Offshore Oil
CNPC	China National Petroleum
CSCE	China State Construction Engineering
CRG	China Railway Engineering
EXIM Bank	Export-import Bank of China
EU	Evropská unie
FAW	First Automobile Works
HDP	Hrubý domácí produkt
ICBC	Industrial and Commercial Bank of China
MMF	Mezinárodní měnový fond
NAC	Nanjing Automobile Corporation
NAFTA	North American Free Trade Agreement; Severoamerická dohoda o volném obchodu

OECD	Organization for Economic Cooperation and Development; Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	United Nations; Organizace spojených národů
RMB	Renminbi; čínská měna
SAIC	Shanghai Automotive Industry Corporation
SASAC	State-owned Assets Supervision and Administration Commission of the State Council; Ústřední státní komise pro řízení státního majetku
SEZ	Special Economic Zones; Zvláštní ekonomické zóny
SOEs	State Owned Enterprises; státní podniky
TPP	The Trans-Pacific Partnership; Transpacifické partnerství
TVEs	Township and Village Enterprises; venkovské podniky
WTO	World Trade Organization; Světová obchodní organizace

Úvod

Čína je považována za jednu z nejrychleji rozvíjejících se ekonomik světa. Diplomová práce se zabývá závratným růstem čínské ekonomiky, který byl zapříčiněn reformami v roce 1978. I přes své sociální, politické a ekonomické problémy se Číně daří sledovat hospodářské země vyspělých zemí světa. Čínské vládě se podařilo dohnat ztrátu získanou během experimentování v 50. a 60. letech 20. století. Díky levné pracovní síle se Čína stala velmi atraktivní pro zahraniční investory. Tempo růstu HDP dosáhlo v průměru téměř 10 % ročně. Počet chudých lidí se snížil o více než 800 milionů, přesto je ale doposud Čína vnímána jako rozvojová země (The World Bank, 2017).

Čína výrazně přispěla k celosvětovému růstu i během finanční krize v roce 2008. Růst čínské ekonomiky je předmětem sporu mnoha ekonomů. Neexistuje jednotný názor na otázku, zda je Čína schopna ekonomický růst udržet. Nicméně převládá názor, že se růst v budoucích letech pozastaví. Problémem spojeným s rychlým růstem ekonomiky jsou rostoucí regionální disparity. Značná část populace žije na hranici chudoby. Rozdíl mezi městskými a venkovskými oblastmi je obrovský.

Na první pohled se může zdát, že je Čína moderní tržní ekonomikou. Otázkou zůstává, zda tomu tak skutečně je. Čínu i nadále ovládá komunistická strana a státní podniky představují největší čínské společnosti. Zahraniční investice jsou i v současnosti značně omezovány. Investovat mohou pouze do odvětví, kam ji to stát umožní. V některých odvětvích nesmí zahraniční partner vlastnit více než 50 % podniku. Hlavním cílem diplomové práce je proto vymezení podstaty fungování čínské ekonomiky. Je Čína tržní ekonomikou nebo záměrně zavádí státní kapitalismus? Práce se bude snažit vysvětlit úlohu státu v ekonomice a přístup ke státnímu vlastnictví.

Práce je rozdělena do 6 kapitol. V první kapitole je popsána stručná charakteristika Číny. V druhé kapitole jsou vysvětleny pojmy jako světová ekonomika, tržní ekonomika, ekonomický systém, státní kapitalismus a další. Třetí kapitola se věnuje popisu historie čínské ekonomiky. Pro analýzu čínské ekonomiky je nutné zabývat se čínskou historií i před rokem 1949. Čína nebyla po celou svou historii zaostalou zemí. Čínská civilizace se dá považovat za nejdéle kontinuálně existující celek v dnešním světě. Významným čínským specifikem je hledání vzorů a řešení v minulosti. Tradice mají na současnou ekonomiku

velký vliv, proto nelze tento aspekt v práci opomenout. Dále se práce zaměří na důležité reformy z roku 1978, které někteří ekonomové považují za počátek přechodu Číny k tržnímu hospodářství. Zabývá se zejména reformami na venkově, které ovlivnily celkovou transformaci ekonomiky. Následuje kapitola, která se zabývá současnou ekonomickou situací v Číně. Pátá kapitola se již věnuje státnímu kapitalismu včetně jeho prvků. Kapitola popisuje státní sektor v Číně, zaměří se na úlohu státu a státních firem v ekonomice. Pokud by se Čína transformovala v tržní ekonomiku, význam státu v ekonomice by klesal. Hlavními představiteli státního sektoru jsou státní podniky, proto se jimi zabývá poslední kapitola. Je zde vyhodnoceno, jak jsou státní podniky prostřednictvím nařízení státu vedeny k plnění státem stanovených cílů. Detailně jsou v kapitole popsány projevy státního kapitalismu, a to zejména státní podpory, kterým se určitým odvětvím dostává prostřednictvím státních bank, a které zapříčinily významný rozvoj čínského automobilového průmyslu. V závěru se diplomová práce věnuje ekonomickým dopadům Číny na světovou ekonomiku a predikci budoucího ekonomického vývoje Číny. V této části diplomové práce jsou popsány doporučení pro udržitelný růst Číny.

K definování pojmů světová ekonomika a národní stát byly důležitým zdrojem knihy od profesorky Evy Cihelkové, které se zabývají touto problematikou. Jedná se o knihy: *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy* a *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje*. Při popisu státního kapitalismu bylo využito více zdrojů, protože tento termín je v ekonomice poměrně nový. Z největší části byly využity prameny od docentky Martiny Jirákové, která své příspěvky publikovala v odborném časopise *Politická ekonomie*. Při psaní kapitoly o historickém vývoji byla velmi poučná kniha od autora Barryho Naughtona *The Chinese Economy: Transitions and Growth*, a dále kniha *A History of China* od Wolframa Eberharda. Pro popis ekonomických reforem byla použita kniha Huanga Yashenga, která se zabývá čínským státním kapitalismem.

V práci byly využity kromě odborného časopisu *Politická ekonomika*, ještě magazín *Trade News* a časopis *Scientia et Societas*. Pro statistiky definující současný stav ekonomiky, byly použity údaje z internetových zdrojů. Jedná se např. o internetové stránky Světové banky a online studie OECD. Pro analýzu státních podniků byla důležitým zdrojem stránka *FORTUNE 500*, která vytváří žebříček největších společností podle výnosů. Část práce

zaměřená na automobilový průmysl čerpala z článků Erica Harwita a Matthiase Holwega. Statistiky potřebné při popisu automobilového průmyslu byly převzaty z portálu *Mezinárodní organizace výrobců motorových vozidel (OICA)*.

Z dalších zdrojů využitých při psaní diplomové práce, lze zmínit například časopis *Forbes*, *Hospodářské noviny* a časopis *The Economist*.

1. Obecná charakteristika Číny

Čínská lidová republika se nachází ve východní Asii. Od roku 1949 je řízena komunistickou stranou v Pekingu. Čínská lidová republika se dělí na 22 provincií, 5 autonomních oblastí a 4 municipality (samosprávná města). Součástí čínské lidové republiky jsou také 2 zvláštní administrativní oblasti: Hong Kong a Macao (BusinessInfo.cz, 2010).

Čína je zemí s největším počtem obyvatel na světě. Ve snaze udržet populaci okolo 1,2 miliardy, vláda zavedla v roce 2000 kontroverzní politiku jednoho dítěte. Ačkoli byla tato hranice překonána, rychlost růstu čínské populace se výrazně snížila. Kritici tvrdí, že hlavním důvodem k zavedení politiky byla snaha zvýšit čínský hrubý domácí produkt (Statista, 2016).

Země draka je největší ekonomikou světa (měřeno podle HDP v paritě kupní síly) a druhou největší ekonomikou světa podle nominálního HDP. Nicméně ve srovnání s většinou rozvinutých zemí, se v Číně stále klade důraz na průmyslový sektor, který je v Číně poměrně silný. Čína je největší světový exportér a druhý největší importér zboží. Země se stala důležitým obchodním partnerem v mnoha zemích na celém světě. Spotřební zboží vyrobené v Číně představuje velký podíl na vývozu země. Nicméně úmyslem Číny je snížit závislost na vývozu a zaměřit se na domácí spotřebu svých výrobků. Disponuje největší armádou a druhým největším rozpočtem na obranu na světě (Trade News, 2016).

Čína je jedním z největších výrobců a spotřebitelů zemědělských produktů na světě. Čína dodává velkou část svých produktů do celého světa, zejména se jedná o mléčné výrobky. K dosažení takové úrovně produkce vytváří zemědělské podniky velký podíl emisí skleníkových plynů v zemi. Urbanizace a hospodářský růst v zemi zvýšil spotřebitelskou touhu po určitém zboží, jako jsou např. automobily. Urbanizace v Číně tak nepřímo vedla ke zvýšení emisí skleníkových plynů.

Těžební sektor a energie v Číně roste paralelně s energetickou náročností země. Některé z největších důlních společností na světě sídlí v Číně. Převážná část země obsahuje velké zásoby nerostných surovin. Většina těchto zásob se ale nachází daleko od průmyslových center země (Statista, 2016).

Čína přestává být zemí s levnou pracovní silou, která se orientuje hlavně na levné výrobky s nízkou přidanou hodnotou. Naopak se postupně zaměřuje na sofistikovanější odvětví. Experti předpokládají, že se do roku 2020 stane největším trhem pro luxusní výrobky. Pozitivním aspektem pro exportéry je také nárůst střední třídy, která představuje velkou kupní sílu (Nedělková a Pivoňková, 2015).

Obrázek 1: Příjmy na osobu podle provincie (The Economist, 2015)

Hospodářský růst však nemůže trvat dlouhodobě a není rovnoměrný. Ekonomický boom nenastal ve všech částech Číny zároveň. Obrázek č. 1 je důkazem, že v Číně jsou velmi patrné regionální rozdíly. Na mapě lze vidět, že příjem čínských obyvatel je rozložen nerovnoměrně. Rozdíl mezi východními regiony a vnitrozemskými regiony je obrovský. Nerovnost příjmů se začala projevovat s příchodem ekonomických reforem. Od 70. let se tak ekonomická nerovnost stala jedním z největších problémů Číny (Schiavenza, 2013).

Důvodem ekonomického růstu východní a jižní oblasti Číny je jejich geografické umístění u moře, a tím jednodušší návaznost na přístavy. Právě proto upřednostnila čínská

komunistická strana zahájení ekonomických reforem podél pobřeží. Severní a západní regiony se více soustředí na obchod na vnitřním čínském trhu. Západní i centrální region býval z největší části závislý na zemědělství. Důvodem výrazné zaostalosti byla nedostatečná infrastruktura, bez které bylo nemožné průmysl vybudovat. Vláda se snaží přilákat zahraniční investice do průmyslových regionů prostřednictvím daňových úlev. Některé z těchto provincií nabízejí dobré přírodní podmínky (např. dostupnost vodního zdroje) pro specializovaná průmyslová odvětví jako např. chemický průmysl, průmysl zpracovávání ropy apod. (Schiavenza, 2013).

S kapitalismem a volným trhem je spojená příjmová nerovnost. Podle ekonomické teorie mají vlastníci drahých výrobních zdrojů vyšší příjmy než vlastníci levných výrobních zdrojů. Podle ekonomy Johna Clarka každý výrobní faktor dostává odměnu podle svého mezního produktu. Dle této teorie je kapitalistický systém spravedlivý, protože vlastníci těchto výrobních faktorů jsou odměňováni dle jejich dodatečného příspěvku k celkovému produktu (Bejkovský, 2016). Existuje ještě mnoho dalších teorií příčin nerovnosti. Dle Thomase Piketta je její příčinou vyšší míra návratnosti kapitálu oproti míře růstu celé ekonomiky. Výsledkem příjmové nerovnosti je také problém nerovnoměrného přístupu ke vzdělání (Piketty, 2014).

Stát zde plní roli přerozdělování zdrojů. Vybírá daně od bohatších a přerozděluje tak zdroje směrem k chudším obyvatelům země. Za účelem získání prostředků pro chudší obyvatele ale musí stát zasahovat do volného trhu.

Největší problém představují rozdíly v příjmech mezi městy a venkovem. Proto je potřeba, aby Čína provedla reformu cenového a distribučního systému zemědělských produktů, rozdíly totiž vychází z relativních změn cen zemědělských produktů. Ceny obilí i jeho distribuci stále řídí stát. Čína jako celek sice ztrácí v oblasti zemědělství konkurenční výhody, centrální a západní oblast Číny tuto výhodu stále využívá. Dřívější politika plýtvala v pěstování obilí prostředky vespělých regionů. Tržně orientovaný systém cen je základem pro podporu rozvoje daných regionů.

Srovnání čínských hlavních regionů ukazuje, že výše HDP na jednoho obyvatele se v jednotlivých provinciích velmi liší. Například ještě v roce 1978 byla výše HPD na obyvatele v oblasti Guangdong (jihovýchodní pobřeží) nižší než v oblasti Qinghai (západní region), ale o 20 let později už byla téměř třikrát vyšší (Bejkovský, 2016).

Životní úroveň obyvatel je posuzována pomocí ukazatelů, jako je úroveň zdravotnictví, školství, dostupnost sociálního a finančního zabezpečení či míra nerovnosti příjmů. Státní politika Číny nerovnosti pouze zvyšuje, protože sociální politika je poskytována hlavně obyvatelům v městských oblastech a ekonomická politika zase upřednostňuje oblasti východního pobřeží. Přístup ke vzdělávání či zdravotnictví je také nevyrovnaný. Snižování chudoby tedy zůstává zásadní výzvou (Sun, 2013).

Podle těchto ukazatelů zůstává Čína rozvojovou zemí. Příjem na obyvatele je stále jen zlomkem toho, který je ve vyspělých zemích. Dle Světové banky žije ve venkovských oblastech stále 55 milionů chudých (The World Bank, 2017).

Čína proto schválila program na roky 2016-2020 s důrazem tyto problémy vyřešit. Program zahrnuje cíle jako rozvoj služeb, opatření k řešení ekonomických a sociálních nerovností, stanovení cílů pro snížení znečištění, zvyšování energetické účinnosti, zlepšení přístupu ke vzdělání a zdravotní péči a rozšíření sociální ochrany (The World Bank, 2017).

Rychlý ekonomický růst Číny přinesl řadu výzev v podobě potřeby rychlé urbanizace či udržitelnosti životního prostředí. Čína dále čelí demografickým tlakům v souvislosti se stárnutím populace a vnitřní migrace pracovních sil. Čína by proto měla provést úpravy své politiky, aby byl růst Číny udržitelný.

2. Světová ekonomika

Druhá kapitola diplomové práce se zabývá vysvětlením podstaty a významu světové ekonomiky. Světová ekonomika se stále mění, obtížně zkoumá a není snadné předpovědět její další vývoj. Pro účely práce je vhodné při zkoumání ekonomiky ztotožnit stát se základní jednotkou světového ekonomického systému.

2.1. Struktura světové ekonomiky

Světová ekonomika je aplikovaná disciplína, jejímž předmětem zkoumání je globální sociálně ekonomický systém. Světová ekonomika začala vznikat postupně na konci 19. století prostřednictvím budování mezinárodních obchodních vztahů. Jednotlivé národní ekonomiky se vzájemně propojovaly a postupně vytvořily světovou ekonomiku. Pojem světová ekonomika ovšem není souhrn ekonomik jednotlivých států. Profesorka Eva Cihelková (2001, s. 1) definuje světovou ekonomiku takto: „*Světovou ekonomiku je nutné chápat jako vnitřně rozporný a heterogenní komplex ekonomik jednotlivých státních nebo jiných celků, které jsou vzájemně propojené mezinárodními ekonomickými vztahy*“.

Základem světové ekonomiky jsou národní státy a jejich hospodářství, týkající se určitého ekonomického území. Národní státy navazují ekonomické vztahy, které jejich vlády regulují řadou opatření a omezení. Tyto státy lze dále klasifikovat na vyspělé, rozvojové a transformující se. Mezinárodní ekonomické vztahy stále více ovlivňují mezinárodní instituce prostřednictvím pravidel, práv a povinností. Dle rozsahu právní subjektivity se dělí na kooperativní (OSN) a integrační (EU). Důležitým prvkem světové ekonomiky jsou nadnárodní korporace. Nadnárodní společnosti jsou charakterizovány jako podniky rozvíjející své aktivity ve více než jedné zemi. Podniky zabezpečují velkou část světové výroby a obchodu a jsou významným zdrojem inovací. Tyto společnosti mají obrovský vliv na národní hospodářské politiky (Cihelková, 2009).

Předpokladem vzniku světové ekonomiky bylo rozčlenění lidské společnosti na výrobně uzavřené a ekonomicky samostatné společenské celky, vázaná na určitá území. Dalším důležitým předpokladem byla přeměna společenské dělby práce v mezinárodní a později ve světovou. Dělbá práce byla ovlivňována ekonomickými podmínkami, jako rozvoj

technologie, vědy a techniky a probíhala tak, že se výrobci daného státu specializovali na určitý druh výroby (Cihelková, 2001).

Celkově lze říci, že koncem 20. stol. došlo k vymezení 4 hlavních ekonomických center: USA, EU, Japonsko a Čína. Tyto regiony zásadně ovlivňují globalizační procesy. Ekonomické systémy a pracovní síly těchto center jsou schopny adaptace vůči převratným změnám ve světovém hospodářství. Do popředí vstupuje Čína, která se vyznačuje výrazným tempem růstu a které ji řadí na první místo nejen v Asii ale i ve světě. Je schopna se přizpůsobit soudobým trendům světového hospodářství. Dnešní podobu světového hospodářství ovlivňuje vědeckotechnický pokrok a mezinárodní obchod (Kraft a Fárek, 2008).

S vývojem světového hospodářství docházelo ve 20. stol. k nerovnoměrnému ekonomickému rozvoji zemí a regionů. Zatímco určité oblasti stále více bohatly, ostatní regiony značně zaostávaly a vznikaly tak výrazné důchodové nerovnosti. Chudoba je globálním problémem zejména v rozvojových zemích. Ačkoli rozvinuté země poskytují rozvojovým zemím obrovskou podporu v podobě finančních prostředků, nebylo zatím dosaženo výraznějšího pokroku v ekonomické úrovni některých zemí (Kraft a Fárek, 2008).

Dle ekonomických rozdílů členíme země na dvě skupiny: rozvojové země a rozvinuté ekonomiky. Mezinárodní hranice chudoby je od roku 2015 definovaná Světovou bankou do 1,9 USD na osobu za den (Ferreira, 2015). Zde se nyní nachází 48 států tzv. nejméně rozvinutých států (UNCTAD, 2016). Dalším častým kritériem je stupeň zahraniční zadluženosti, úroveň průmyslového rozvoje a velikost zásob surovin.

Po rozpadu Sovětského svazu byla definována skupina tranzitivních ekonomik. Řadí se do ní střední a východní Evropa a bývalé státy SSSR. Jedná se o země, které přecházejí z centrálně plánované ekonomiky k tržnímu prostředí. Mezi tranzitivní ekonomiky se často řadí také Čína, Kambodža, Laos, Vietnam a některé další státy. U těchto států je hlavní výzvou jejich ekonomický rozvoj. Výrazným znakem těchto států je nízká produktivita zemědělství. Další skupinou jsou tzv. nově industrializované asijské země jako je Hongkong (samostatná administrativní zóna Číny), Jižní Korea, Singapur a Tchaj-wan. Pro tyto země se někdy používá pojem Asijští tygři. Jedná se o skupinu rozvojových zemí, které zatím nedosáhly hospodářské úrovně rozvinutých ekonomik, ale dosahují lepších výsledků než země třetího světa. V poslední době se začíná používat termín tzv. vynořující se trhy.

Za vynořující se ekonomiky jsou považovány rozvojové země, které jsou charakteristické prudkým ekonomickým rozvojem, relativně úspěšným průběhem tržních reforem a obrovským potenciálem pro další ekonomický vývoj (Kraft a Fárek, 2008).

Omezený hospodářský pokrok v rozvojových zemích byl způsoben několika faktory na globální, regionální a národní úrovni. Globální faktory zahrnovaly oslabení poptávky po vývozu, klesající ceny komodit a čistý odliv kapitálu z nejméně rozvinutých zemí. Na regionální a místní úrovni brání ekonomické aktivitě konflikty či přírodní katastrofy.

Relevantní ukazatel průměrné životní úrovně v zemi je HDP na obyvatele. Populace nejméně rozvinutých států vzrostla zhruba 2,5 % ročně v posledních desetiletích. Tempo růstu HDP na jednoho obyvatele je tedy odpovídajícím způsobem nižší.

Podíl lidí žijících v chudobě zůstává vysoký. V roce 2015 byl počet obyvatel v nejméně rozvinutých zemích 954 milionů, což je 13 % z celkového počtu na světě. Tento podíl se do roku 2050 zvýší. Očekává se, že 20 % světové populace bude žít v nejméně rozvinutých zemích. Mezi roky 2010 a 2050 se očekává nárůst počtu obyvatel v rozvojových ekonomikách na dvojnásobek. Zatímco celková světová populace poroste jen o 33 % (UNCTAD, 2016).

Hospodářský růst je klíčovým předpokladem zvyšování ekonomické úrovně. Při hodnocení jeho vývoje je rozlišována délka sledovaného období. V krátkém období je ovlivňován faktory ovlivňující agregátní poptávky a v dlouhodobém horizontu faktory ovlivňující stranu nabídky. Diplomová práce se dále zabývá jen dlouhodobým hospodářským růstem (Kadeřábková a Žďárek, 2006).

Základním ukazatelem ekonomické aktivity je hrubý domácí produkt, tedy hodnota finálních výrobků a služeb, které byly vyprodukovány v dané zemi. Rozlišujeme HDP nominální a reálný. Nominální měří hodnotu výstupu ekonomiky v cenách období, kdy byl výstup vytvořen. Reálný měří výstup daného období v cenách zvoleného roku. Pro vyjádření ekonomické úrovně je HDP vyjadřován v přepočtu na jednoho obyvatele (Kadeřábková a Žďárek, 2006).

Dochází jak k nárůstu aktuálního objemu produkce, tak k růstu kapacity hospodářství produkovat zboží a služby. Výzkum ekonomického růstu se tedy soustředí na působení faktorů a podmínek ovlivňujících růst HDP a jeho součástí. Ekonomický růst vede k růstu

průměrného příjmu obyvatelstva. Důležitým faktorem ovlivňujícím ekonomický růst je populační růst. Čím je vyšší tempo růstu obyvatel, tím je typické nižší tempo růstu HDP na obyvatele. Mezi další hlavní činitele ekonomického růstu se počítají akumulace kapitálu, technický pokrok, ekonomický rozměr, míra specializace a organizace výroby, přírodní zdroje (Schlossarek, Harmáček a Pavlík 2016).

Existují čtyři základní zdroje ekonomického růstu. První příčinou růstu je množství půdy a nerostného bohatství včetně kvality těchto zdrojů. Příkladem takového růstu je čínská dynastie Han, která díky úspěšným výbojům získala obrovské množství nové půdy. Dalším důvodem růstu je množství lidských zdrojů či kvalifikace zaměstnanců. Posledním zdrojem růstu jsou kapitálové zdroje. Další příčinou růstu je pak technologický pokrok, díky němuž se po průmyslové revoluci výrazně proměnila světová ekonomika (Bejkovský, 2016).

2.2. Ekonomický systém

Ekonomický systém je typ uspořádání tržních a vlastnických vztahů v dané ekonomice. Ekonomický systém ovlivňuje výkon ekonomiky. Přispívá k rozvoji mezinárodní obchodu, k osídlování nového území a tím i k využívání nových technologií. Vhodně zvolený ekonomický systém výrazně ulehčuje ekonomický růst. Ekonomický systém je spojen s vládou, která určuje hospodářskou politiku státu. Rozlišují se čtyři nejznámější typy: kapitalismus, smíšená ekonomika, socialismus a komunismus, dále existuje ještě řada dalších ekonomických systémů, které se ale objevují jen v menším měřítku. Smíšený kapitalismus se stal nejpřijímanějším ekonomickým systémem, který zajišťuje dlouhodobý ekonomický rozvoj (Piketty, 2014).

Ekonomové i ohledně tohoto systému stále vedou diskuze a spory. Stále se hledá lepší ekonomický systém. Porovnáním a hodnocením systémů se věnuje tzv. komparativní ekonomie. Komparativní ekonomie je samostatnou vědní disciplínou, která porovnává jak jednotlivé ekonomické systémy, tak procesy, které uvnitř těchto systémů probíhají, přičemž jejím hlavním cílem je nalézt společné a odlišné rysy v jejich vývoji (Oikonomikos, 2010).

Po roce 1800 začalo docházet k velkým hospodářským rozdílům mezi světovými regiony. Tento aspekt přispěl ke vzniku nových ekonomických systémů, které se snaží o zmírnění těchto rozdílů. V 18. a 19. století začaly vznikat první teorie ovlivňující současnou světovou

ekonomiku i mezinárodní politickou ekonomii. Kolonie Evropy se začaly odlišovat od evropského systému. Vznikla mezinárodní politická ekonomie, na kterou navázala komparativní ekonomie. Ekonomové začali zkoumat příčiny různého hospodářského rozvoje v jednotlivých zemích. Rozvoj politické ekonomie napomohl srovnání a klasifikaci ekonomických systémů v jednotlivých státech (Bejkovský, 2016).

Každý stát má na zásahy do ekonomiky jiný názor a má tedy svůj vlastní ekonomický systém, který odpovídá potřebám dané země. Nejméně rozvinuté země budou považovat za vhodný jiný ekonomický systém než rozvinuté tržní ekonomiky. Rozdíly jsou patrné i v rámci jednotlivých zemí, například rozdíl mezi severní a jižní Itálií (Piketty, 2014).

Státní kapitalismus

Po celá desetiletí byl prosazován názor, že by úloha zásahů státu do ekonomiky měla být omezena. Stát by měl stanovit základní pravidla pro investice a obchod prostřednictvím zákonů a předpisů. Nicméně v době finanční krize zasahovaly vlády a centrální banky do tržního systému za účelem pomoci postiženým podnikům v mnoha zemích (Rediker, 2015).

Vznikl tak pojem státní kapitalismus. Jedná se o společnost, kde jsou výrobní prostředky vlastněny a řízeny státem. Takové státy se často nazývají socialistickými. V současnosti neexistuje žádná ekonomika bez státních zásahů. Anglosaský, evropský i asijský systém uznávají jen zásahy nutné ke koordinaci trhu a celé ekonomiky, jedná se tak o tržní ekonomiky. Velikost státních zásahů sice vnímají rozdílně, ale respektují úlohu volného trhu. Státy uplatňující státní kapitalismus se ale na této podstatě nepodílejí. Země si stanovují různé cíle jako např. udržení zaměstnanosti, zvýšení životní úrovně obyvatel, získávání surovin či expanze na zahraniční trhy.

Je poměrně složité určit, které zásahy a opatření můžeme označit jako projevy státního kapitalismu a které slouží k podpoře domácí ekonomiky. Hranice mezi tržní kapitalistickou ekonomikou a státní kapitalistickou ekonomikou je tenká. Je například těžké určit, zda je ovlivňování měnového kurzu za účelem zvýšení exportu projevem státního kapitalismu. Klíčový je rozsah těchto zásahů k ovlivnění domácí ekonomiky. Čínská vláda udržuje podhodnocený kurz RMB, což je jen jedna část státního kapitalismu v Číně. V rozvinutých tržních ekonomikách je vláda schopna využívat jen nepřímé nástroje k ovlivnění ekonomiky.

Zaleží také na velikosti dané ekonomiky. Čína jako velká ekonomika má větší možnost ovlivnit ekonomiku prostřednictvím různých opatření k podpoře domácích výrobců. Naproti tomu menší státy, které jsou závislé na mezinárodní dělbě práce, toho schopné nejsou.

Ačkoli je těžké stanovit hranici mezi tržním kapitalismem a státním kapitalismem, vědci se shodují na několika zemích, které jsou typickými reprezentanty tohoto státního systému. Jedná se o státy jako je Čína, Rusko, Saudská Arábie, Spojené arabské Emiráty a Kuvajt, někdy se uvádí také Brazílie či Indie (Jiránková, 2014).

3. Vývoj čínské ekonomiky

Existence čínské civilizace sahá do 18. st. př. n. l. Pro Evropu však zůstávala díky Velké čínské zdi skrytá. Může se zdát zbytečné zabývat se ekonomickými myšlenkami starověké Číny, nicméně čínským specifíkem je hledání vzorů a řešení v minulosti. Příkladem je například filozofické myšlení konfucianismus. Konfucianismus se stal klíčovým přesvědčením čínského císařství, které trvalo až do 20. století. Učení spojuje zájmy jednotlivce, společnosti a státu. Zásadou konfucianství je, že každý by se měl chovat dle jeho společenského postavení. Konfucius prosazoval nízké daně v oblasti zemědělství, nedostatek peněz proto kompenzoval vyšším zdaněním obchodu a řemesel. Toto myšlení negativně ovlivňovalo podnikatelské a obchodní aktivity, což znemožňovalo ekonomický rozvoj země (Fairbank, 1998).

3.1. Období před nástupem komunistů (1912-1949)

Moderní dějiny Číny můžeme datovat až od roku 1912, po pádu dynastie Čching, kdy se povedlo Čínu sjednotit. V té době došlo k výrazným politickým a ekonomickým změnám. Průmyslový vývoj začal vzkvétat. Budování moderní dopravní a komunikační sítě vedlo k otevření nových možností v různých odvětvích. Čína začala opatrně investovat do vzdělání a vypracovala národní rozvojové plány. Během tohoto období se však uskutečnilo jen několik málo aktivit k naplnění rozvojových cílů. Nicméně základy pro budoucnost země byly položeny (Bejkovský, 2016).

V letech 1912–1936 vzrostla výroba v továrnách o 8 % ročně. V roce 1933 vyráběly továrny cca 2 % HDP a zaměstnávaly milion pracovníků. Moderní průmysl se datuje od poloviny 20. stol. Průmysl byl soustředěn do několika hlavních přístavů. Například 70 % veškerého vyrobeného textilu pocházelo z Šanghaje, Tianjinu a Qingdaa z čehož samotná Šanghaj představovala 40 % průmyslové výroby. V roce 1930 přestala Čína dovážet textil a zaměřila se jen na dovoz nezpracované bavlny.

Industrializace byla zahájena převážně cizinci, kteří zde investovali do výroby. Číňané se však rychle stali v tomto procesu hlavními aktéry. Avšak velmi odlišný model industrializace se objevil v Mandžusku. Japonská vláda zde investovala do stavby železnice.

Japonci vyvinuli hustou síť železnic a využívali bohatá ložiska uhlí a železné rudy v tomto regionu. Vyvinuli zde například Ocelárnu Anshan, která je dodnes jednou z největších čínských výrobců oceli. Těžko bychom hledali v Číně takového investora, který by byl schopen financovat tak náročný průmyslový projekt (Eberhard, 1987).

Růst měst a obchodu měl pozitivní dopad na rostoucí poptávku tradičního odvětví. Podle odhadu vykazovala v letech 1914–1936 řemesla, tradiční doprava či zemědělství pozitivní růst. Během tohoto období došlo k mírnému nárůstu HDP na obyvatele. Zvýšená domácí poptávka pomohla vytvořit nová pracovní místa zejména kolem rostoucích pobřežních měst.

Je zřejmé, že industrializace položila základy k budoucímu rozvoji čínské ekonomiky. Postupně začalo docházet ke zlepšení gramotnosti. Čína se začala otevírat světu. 100 000 čínských studentů odešlo do zahraničí za dlouhodobým studiem, zejména do Japonska. V roce 1936 mělo v Číně 370 000 cizinců trvalý pobyt, což zapříčinilo příliv nových technologií do země a došlo k vytvoření intelektuálního a kulturního prostředí. Šanghaj se tak stala centrem moderní kultury (Naughton, 2007).

Během války v letech 1937–1949 utrpěla ekonomika Číny vážné poškození. Ve stejné době se projevil finanční chaos a došlo k hyperinflaci. Bylo potřeba přijmout okamžitá nápravná opatření (Naughton, 2007).

3.2. Počátky komunismu po hospodářské reformy (1949-1978)

Vývoj po roce 1949 byl ve znamení ekonomických experimentů, které měly za následek jak fáze růstu, tak poklesu. Komunisté se chopili moci a byla vyhlášena Čínská lidová republika. Vůdcem Číny byl v té době Mao Ce-tung. V letech 1952-1957 došlo ke znárodnění podniků, jejich počet se vyšplhal na 9 300. Plánovací systém byl kopií systému sovětského a kladl si za cíl uvolnit prostředky pro industrializaci, pokles spotřeby a růst podílu investic na HDP. A také díky pomoci přicházející ze Sovětského svazu rostla čínská ekonomika v průměru o 7 % ročně.

Léta 1957-1962 byla ve znamení Maovi politiky Velkého skoku, což představovalo přechod ke komunismu s cílem dohnat západ. Kolektivistická opatření, na jejichž základě byla Čína

rozdělena do několikatisícových vesnických komun, měly vést ke zlepšení ekonomické situace. Jejich následky však byly přímo devastující. Během 4 let pokleslo HDP o 13 %, průmyslová výroba se snížila o čtvrtinu. Desítky milionů lidí zemřelo na hladomor a Maova pozice začala slábnout (Bohuněk, 2016).

Poté, co byla po roce 1962 daná politika opuštěna, následovalo zotavení, kdy se tempa růstu HDP šplhala až k 18 %. Takových hodnot se dařilo dosahovat díky nízkému počátečnímu základu růstu.

Růst v 60. letech byl však v roce 1966 ukončen obdobím tzv. Kulturní revoluce, které spočívalo v politických čistkách, nucených pracích a ve zvýšeném dohledu nad úředníky. Mao chtěl upevnit svou moc pomocí tzv. Rudých gard. Výsledkem je opět pokles HDP zejména v letech 1967 a 1968, dále ztráty na životech, které dle odhadu činily cca 8 miliónů. Některé negativní projevy Kulturní revoluce byly postupně odbourávány od roku 1969. Na počátku 70. let 20. století došlo rovněž k obnovení vztahů s USA, k přijetí Číny do OSN a tím i k většímu zapojení do mezinárodního obchodu. Vše se pozitivně odrazilo na ekonomickém vývoji, avšak řada důsledků kulturní revoluce přetrvávala. V roce 1976 zemřel čínský předseda vlády Čou En-laj a následně vůdce komunistů Mao Ce-tung. Zároveň probíhal mocenský boj o Maovo nástupnictví (Mihola a Wawrosz, 2014).

3.3. Období hospodářských reforem (1978 – po současnost)

Ekonomicky vývoj Číny nastartovala Komunistická strana, v jejímž čele byl Teng Siao-Pching. V roce 1978 schválila program čtyř modernizací. Modernizace probíhala mezi roky 1979 a 1991. Reformy měly nastolit některé principy tržní ekonomiky a otevřít čínskou ekonomiku světu. Tato proměna ale nadále zůstává předmětem sporů nejen akademiků (Znamenáček, 1996).

Modernizace se týkala 4 hlavních odvětví: průmyslu, zemědělství, vědy a techniky a armády. Prioritou reforem bylo zvýšit ekonomický růst a efektivnost ekonomiky. Reformy byly zaměřeny na domácí ekonomickou strukturu, podporu individuálního podnikání, zdokonalování obchodních vazeb apod. Současně byl oznámen přechod k socialistické tržní

ekonomice. Veřejný sektor si však ponechal dominantní postavení spolu se státním plánováním (Fárek, Kraft a Zajcev 2013).

Řada odborníků pochybuje o tom, že jsou data uváděná čínskou stranou správná. Domnívají se, že čínský růst je ve skutečnosti mnohem pomalejší, než ukazují oficiální data. Nicméně je zřetelné, že hospodářské reformy byly ve své podstatě úspěšné. Podle oficiálních statistik bylo průměrné tempo růstu reálného HDP po schválení reform 9,5 % ročně. Tento růst trval dvě desetiletí (Chow, 2004).

Pravá povaha reform zůstává předmětem neshod mnoha akademiků. Převažuje názor, že Čína je ve fázi přechodu k tržní ekonomice. Čínský zástupce při vstupu do WTO prohlásil, že od roku 1979 došlo k reformě ekonomického systému s cílem vytvořit a vylepšit socialistickou tržní ekonomiku (WTO, 2001).

Reforma zemědělství

V období reform byla většina obyvatel (cca 70 %) zaměstnána v zemědělství a žila na venkově (cca 82 %). Reforma čínské ekonomiky proto musela začít od zemědělství. Reforma byla cílená na větší rozhodovací samostatnost a vyšší motivaci rolníků.

Důležitým aspektem v oblasti zemědělství bylo přijetí odpovědnosti domácností v zemědělství. Reforma zemědělství zahrnovala možnost rolníkům pronajmout si půdu a samostatně s ní hospodařit. V důsledku této reformy došlo ke snížení počtu pracovních sil v zemědělství. Navzdory tomu ale zemědělská produkce v Číně prudce vzrostla a podařilo se zvýšit výkonnost zemědělského sektoru. Vláda tak bez větších problémů zajistila výživu pro čínské obyvatele (Fairbank, 1998).

Úspěch reformy v zemědělství sloužil jako základ reform v jiných odvětvích. Díky úspěchu reformy v zemědělství dochází ke změně ideologického myšlení členů komunistické strany k podpoře tržního hospodářství.

Součástí reform bylo i zakládání venkovských podniků (TVEs). Tyto podniky se rychle rozvíjely. Důvodem úspěchu byla organizace čínské společnosti do rodin jako základních jednotek. Rodinná pospolitost umožnila domácnostem zvýšit produkci zemědělských plodin, tím zvýšit rodinné příjmy a rozvíjet podnikatelské aktivity (Chow, 2004).

Z tabulky č. 1 je patrné, že podniky hrály v Číně podstatnou roli v počátcích hospodářských reform. V roce 1992 počet venkovských podniků přesáhl 20 milionů. Tyto podniky zaměstnávaly více než 150 milionů zaměstnanců. Data dokazují výrazné změny čínské ekonomiky po hospodářských reformách. Efekt venkovských podniků byl velmi výrazný. Venkovské podniky jsou považovány za průkopníky tržních principů a kapitalismu. Využívaly přitom kladného přístupu vlády k podnikání.

Tabulka 1: Základní ukazatele venkovských podniků v letech 1978-1997 (Zuo, 2011)

Rok	Množství TVES (v milionech)	Zaměstnanost v TVEs (v milionech)	HDP vytvořený TVEs (v miliardách yuanů RMB)
1978	1,52	28,26	13,30
1979	1,48	29,09	14,80
1980	1,42	29,99	17,70
1981	1,33	29,69	19,60
1982	1,34	31,13	23,00
1983	6,06	32,35	27,40
1984	12,25	52,08	43,30
1985	12,25	69,79	73,60
1986	15,15	79,37	95,60
1987	17,50	88,05	128,60
1988	18,88	95,45	175,40
1989	18,68	93,66	247,20
1990	18,50	92,64	536,50
1991	19,07	96,09	655,00
1992	20,79	150,81	928,40
1993	23,21	112,78	783,40
1994	24,95	120,17	1150,00
1995	22,03	128,61	1459,50
1996	23,36	135,08	1765,90
1997	20,15	130,50	2074,00

V podstatě se jednalo o přechod od zemědělství k průmyslu, který po dlouhou dobu znemožňoval snahy o industrializaci. Podařilo se tak odstranit bariéru rozvoje venkova, což byla hlavní příčina zaostávání Číny. Zakládání venkovských podniků navíc pomohlo zaměstnat přebytek pracovních sil na venkově. Nadbytek pracovních sil zabraňoval technologickému rozvoji. V období deseti let po reformách čínská ekonomika nastartovala hospodářský růst, došlo ke zvýšení příjmů na venkově a spotřeba se zvýšila o 51 %. Většina venkovských podniků byla soukromých, což je jedním z důvodů jejich úspěchu (Zuo, 2011). Snížilo se také množství chudých obyvatel z 250 milionů na 96 milionů. Úspěch venkovských podniků spočíval v soukromém vlastnictví.

Změna reforem

V 90. letech pak došlo k omezení venkovských podniků, ty byly nahrazeny pokročilejšími formami vlastnictví. Jejich ústup pak dále znamená omezení soukromého podnikání, což má negativní vliv na průběh reforem a jejich hodnocení. Tento fakt vyvrací přechod k tržní ekonomice.

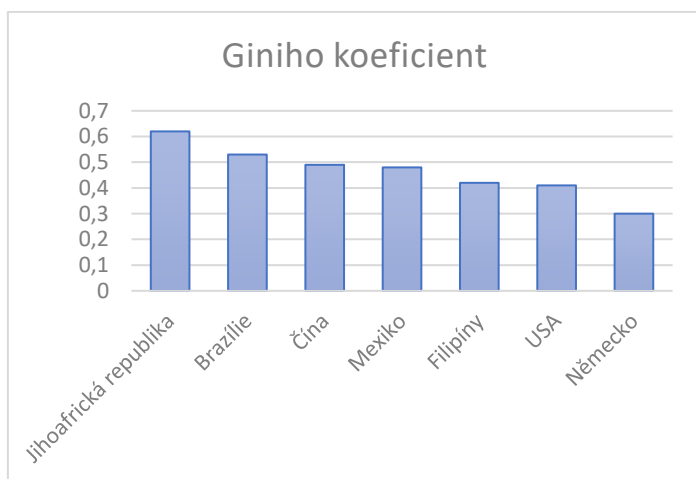
Přechod Číny k tržní ekonomice byl patrný pouze v období první dekády reforem. Část vedení komunistické strany kritizovalo státní podniky a značně podporovalo rozvoj soukromého podnikání. Tento přístup byl velmi neobvyklý. Zpravidla se vláda a státní podniky vzájemně podporovaly a byla snaha ještě více je vzájemně propojit a konkurovat soukromým podnikům. Dalším pozitivem bylo snížení vlivu čínské komunistické strany, což zahrnovalo např. volné nakládání rolníků s půdou a vznik nových venkovských podniků (Zuo, 2011).

Po roce 1989 se ale do vedení dostal Jiang Zemin a Zhu Rongji. Toto nové vedení i jejich základna pocházela z města. Proto na jejich politice byla viditelná náklonost k rozvoji městských oblastí na úkor venkova. Tyto tendence nebyly krátkodobé reakce na nepokoje v roce 1989, ale v té době se začal aplikovat ekonomický systém, jehož prvky jsou v Číně viditelné doposud. Je patrné, že Čína začala opět preferovat městské oblasti a začalo docházet k opětovné decentralizaci v mnoha městech. Vesnice se sdružovaly do skupin a společně vytvořily hierarchický systém řízení venkova. Vesnice ztratily rozpočtové pravomoci. Venkov si opět pohoršil ukazatelích jako je disponibilní příjem a výdaje na spotřebu.

Nové vedení komunistické strany označilo státní podniky jako klíčové odvětví. Prioritou bylo státní podniky reformovat a posílit jejich pozici na trhu. Vláda se v rámci privatizace rozhodla zbavit malých podniků na úkor těch velkých. Vláda slibovala částečnou privatizaci státních podniků a podpořila mínění, že se Čína přesouvá k tržní ekonomice. Malé státní podniky ale tvořily jen 18 % státních podniků. V rámci privatizace docházelo v podnicích k bankrotům a propouštění. Prodej malých podniků tudíž nepřinesl žádné zisky. Z této strategie tedy těžily jen zbylé státní podniky, které od státu získávaly významnou státní podporu, díky které se staly obrovskými giganty. Komunistická strana se tak odklonila od původní struktury reforem a rozhodla se, že si ponechá možnost kontroly ve významných sektorech ekonomiky. Důkazem je, že v letech 1990 a 2003 tvořily soukromé podniky na obou čínských burzách jen 7 % veřejných nabídek akcií (Bejkovský, 2017).

Část vesnických podniků začala zanikat z důvodu nedostatku inovací, nedostatečného rozsahu výroby a špatného řízení. Nový přístup výrazně omezil jejich činnost. Stát rozhodl, že venkovské podniky budou působit výhradně na venkově, aby nekonkurovaly podnikům státním. Došlo k výraznému omezení jejich výroby. Stát jim navíc ještě omezil přístup k úvěrům. Čínský bankovní systém je stále pod kontrolou vlády. Banky půjčují venkovským podnikům za vyšší úrokové sazby. Toto omezení úvěrů přetrvává dodnes. Navíc banky měly od vlády nařizeny, aby podporovaly pouze zemědělské podnikání. Venkovanům byla omezena možnost založení a rozvoj vlastního podnikání, neboť vesničani na založení podniků neměli dostatečné finanční prostředky.

Rozdíly mezi venkovem a městem se tak začaly zvyšovat. Tento trend se až do roku 2010 nedařilo zastavit. Až po tomto roce se nerovnosti mezi městem a venkovem staly hlavním cílem vlády v čele s Hu Jintao a Wen Jiabao (Bejkovský, 2016).

Graf 1: Giniho koeficient příjmu (Wildau, 2016)

Tyto rozdíly také potvrzuje Giniho koeficient, který v 80. letech klesal, ale po změně reforem opět zaznamenal vzrůstající trend. Giniho koeficient v jednom čísle na škále od nuly do jedné shrnuje rozložení příjmů obyvatelstva. Čím víc se blíží k nule, tím rovnoměrněji jsou příjmy lidí rozděleny. Čína má jednu z nejvyšších úrovní příjmové nerovnosti ve světě. 1 % domácností vlastní třetinu bohatství země a nejchudších 25 % domácností vlastní pouze 1 % z celkového bohatství země. Giniho koeficient je jedno z nejpoužívanějších měřítek příjmových nerovností. V roce 2015 činil čínský koeficient 0,49 (Statista, 2016). Světová banka definuje hranici pro závažnou nerovnost příjmů koeficientem 0,40. Ještě v roce 1980 činil koeficient přibližně 0,3. Z grafu č. 1 je patrné, že mezi 25 zemí podle počtu obyvatel, pro které Světová banka Giniho koeficient sleduje, mají vyšší koeficient než Čína pouze státy Jihoafrická republika a Brazílie. Koeficient pro USA činí 0,41, zatímco v Německu se jedná jen o koeficient 0,3. Je proto potřeba, aby čínská vláda zvýšila výdaje na sociální péči a zavedla progresivní daň.

Venkovaní často museli hledat práci jinde, a proto se přesídlovali do měst. Tato levná pracovní síla měla pozitivní efekt a dodnes má na čínský ekonomický zázrak. Ve městech stále vzniká velký počet stavebních projektů, které by bez těchto dělníků nemohly být uskutečněny. Čína svůj úspěch založila na exportu zboží, které byla díky nízkým mzdám schopna vyrobit levněji (Bejkovský, 2016).

Podle obecného náhledu se Čína na počátku reforem začala přibližovat k tržní ekonomice. Nicméně v 90. letech došlo ke změně a hospodářská politika se začala ubírat opačným směrem. Důkazem je značný nárůst státního vlivu v ekonomice. Změna přišla až s novým

vedením, které si stanovilo snížení nerovnosti mezi městem a venkovem jako jeden z hlavních cílů. Avšak rozdíl mezi venkovem a městy je stále propastný. Projevuje se například rozdílnou kvalitou ve vzdělání, špatným přístupem ke zdravotní péči a horším sociálním systémem. Státní podniky se byly schopny díky značné podpoře vlády transformovat v obrovské giganty. Tento fakt dokazuje, že Čína směřuje ke státnímu kapitalismu, neboť jeho znakem bývá vysoký podíl státních podniků a monopolů v ekonomice (Ren, 2015).

Po reformě zemědělství následovala průmyslová reforma. Proběhla přeměna státních podniků na akciové společnosti. Avšak k privatizaci nikdy nedošlo, stát si ponechal majoritní akciové podíly. Stát podporoval další podniky, které tvořily tzv. městské a venkovské podniky, jež byly v kolektivním vlastnictví měst a obcí.

Program modernizace vědy a techniky spočíval v umožnění přílivu zahraničních technologií, know-how a zajištění podmínek pro rychlou adaptaci čínských podniků na světové konkurenční prostředí. Díky zahraničním investicím proudila do Číny moderní technologie.

A poslední část programu tzv. modernizace se týkala armády a proběhla až na počátku 90. let. Spočívala ve snižování počtu vojenských sil, budování rychlého nasazení, zavádění vyspělých a efektivních systémů či nákupu nových zbraní včetně vybavení (Fairbank, 1998).

Zvláštní ekonomické zóny

V době reforem také došlo ke zřízení tzv. zvláštních ekonomických zón (SEZ). Čína byla po dlouhou historii uzavřenou ekonomikou. Ke změně došlo roku 1978, kdy vůdce Čínské lidové republiky Deng Xiaoping začal prosazovat strategii socialistické tržní ekonomiky a otevřel Čínu zbytku světa. Jeho snahou bylo upevnit pozici Číny jako významného hráče na globální scéně. Pod jeho vedením byly v Číně stanoveny tzv. zvláštní ekonomické zóny (SEZ). Jedná se o oblasti, kde se uplatňuje speciální ekonomická politika. SEZ jsou oblíbeným nástrojem zejména v rozvojových zemích. Primárním cílem těchto zón je přilákat do země zahraniční investory, snížit nezaměstnanost, zvýšit export a tím podpořit ekonomický růst Číny. Jsou zde stanovena jiná pravidla než v ostatních oblastech Číny např. v podobě nižších daní, celních osvobození apod. (Martinek, 2014).

První čtyři SEZ byly poprvé zřízeny v roce 1980. Jednalo se o města Shenzhen, Zhuhai, Shantou a Xiamen. Všechna tato města se nachází na jihu Číny. V té době byl Shenzhen jen malým městem. V současnosti je to obrovské obchodní centrum a jedno z největších měst Číny. Očekávalo se, že Shenzhen přiláká investory z celého světa, avšak v roce 1981 91 % ze všech zahraničních investic pocházelo ze sousedního města Hongkongu. Důvodem byl nedostatek řádných předpisů týkajících se mezd, zaměstnanosti a propouštění zaměstnanců. Zahraniční společnosti, které nebyly obeznámeny s čínskou podnikatelskou kulturou, proto nebyly ochotny převzít riziko spojeného s investicemi. SEZ se v prvních letech potýkaly s neúspěchy, což způsobilo, že mnoho investorů stáhlo své investice. V lednu 1982 bylo proto schváleno pět nových předpisů, které zjednodušovaly byrokracii v těchto oblastech, jednalo se například o pokyny v oblasti mezd. Tato zlepšení vedla k prudkému nárůstu zámořských investic a přispěla k úspěchu SEZ v Číně (Fenwick, 1984).

Dalším faktorem úspěchu byla pevná daň z příjmu ve výši 15 %, která zvýhodňovala tyto oblasti na úkor zbytku Číny, kde daň činila 33 % (Martinek, 2014). Další výhodou bylo povolení vývozu zboží bez cla. SEZ se rozvíjely neuvěřitelnou rychlostí. Pomohly zvýšit HDP v Číně o 10 % (Alder, 2013). Shenzhen byl obzvláště úspěšný. Přilákal 14 % z celkových zahraničních investic Číny. Město je nyní jedno z hlavních importních a exportních center v Číně.

Úspěch SEZ vedl čínskou vládu k zřízení dalších 54 zahraničních obchodních center. Tyto novější zóny se nazývají zónami hospodářského a technologického rozvoje. Jsou menší než SEZ a kladou větší důraz na výzkum a vývoj high-tech sektoru.

Dalším krokem ve vývoji SEZ bylo vytvoření zón volného obchodu. V roce 2013 byla Šanghaj jmenována prvním městem, které dostalo příležitost zónu vyzkoušet. Tato oblast má méně omezení pro převod měn a očekává se, že dojde k dalšímu zvýšení přílivu zahraničních investic (Pakdeenurit, 2014).

3.4. Období 90. let až po současnost

Vysoké intenzity růstu dosahované v letech 1977 až 1988 jsou obdobím prosazování politiky otevření se světu a částečné hospodářské a politické liberalizace. I 90. léta 20. stol. vykazují sice vysoká tempa růstu HDP, avšak s klesající tendencí. Nicméně další reformy, které se

v dané době i na počátku 21. století (za prezidentů Tiang Ce-mina a Chu Tin-Thaa) uskutečnily, vedly zejména od roku 2005 opět ke zvyšování tempa růstu HDP i růstu dynamického parametru intenzity.

Čína dlouhodobě udržovala politiku fixního kurzu své měny k hlavním světovým měnám. Po dobu více než deseti let nominální kurz neměnila, přičemž původně byl kurz silně podhodnocený. Důvodem byla podpora exportu a současně hromadění rezerv světových měn.

Ekonomický růst Číny po čtvrt století překračoval 7 %, v některých letech přesáhl i 10 %. Tento růst není dlouhodobě udržitelný. Mezinárodní měnový fond diskutoval s centrální bankou a vládou o snížení růstu ekonomiky na 6 až 7 %, aby růst neohrožovaly silné cykly. Čína se tudíž před deseti lety rozhodla utlumit tempo růstu, odstranit fixní kurz a připravit se na přechod na flexibilní kurz. V té době ale přišla ekonomická krize. Po pádu banky Lehman Brothers se snížila zahraniční poptávka po čínském zboží (Mihola a Wawrosz, 2014). V něm byly i subdodávky z celé východní Asie. Čínu zasáhla krize, a proto se snažila přeměrovat výrobu na vlastní vnitřní trh. Domácnosti byly zvyklé šetřit. Aby to vláda změnila, začala budovat infrastrukturu na dluh, zvýšila dostupnost výhodných úvěrů pro firmy i domácnosti a také zvyšovala mzdy. Domácí spotřeba skutečně vzrostla, východní Asie neupadla do krize a exportérům z Evropy a Severní Ameriky její trh pomohl dříve se odrazit ode dna. Čínu to ovšem přimělo udržovat vysoká tempa růstu déle, než by pro ni bylo optimální. Konkrétně do doby, kdy ekonomiky vyspělého světa zase začaly růst. Díky tomu, že řada zahraničních centrálních bank začala v době krize oslabovat své měny, posílila čínská měna vůči ostatním o 30 % (Trade News, 2016).

Čína začala omezovat svůj růst na 6 až 7 % ročně v roce 2015. Mzdy rychle vzrostly a v určitých odvětvích se globálním firmám přestalo vyplácet v Číně vyrábět. Světové koncerny se na zpomalování připravovaly, ale neočekávalo se, že by klesla poptávka zboží ve všech odvětvích. Snížení růstu poptávku po dopravních prostředcích a technologiích příliš neovlivnilo. Nicméně v únoru 2015 se na akciovém trhu vytvořila obrovská bublina, která toho léta splaskla. Zahraniční investory znejistila zpráva o zpomalení čínské ekonomiky a zároveň očekávali zdražení úvěrů v USA. Investoři se snažili své akcie a dluhopisy rychle prodat a tím posílili propad trhů. Čína tak čelila dopadu odlivu kapitálu a byla připravena

využít nástroje k zabránění krize jako je dočasné omezení volného pohybu kapitálu přes hranice (Trade News, 2016).

Strategickým cílem Číny bylo učinit z čínské měny měnu mezinárodní, tudíž byla čínská centrální banka nucena stabilizovat kurz blízko rovnovážné úrovně. Čínská měna byla přijata mezi hlavní světové měny v říjnu 2016 (Reuters, 2016).

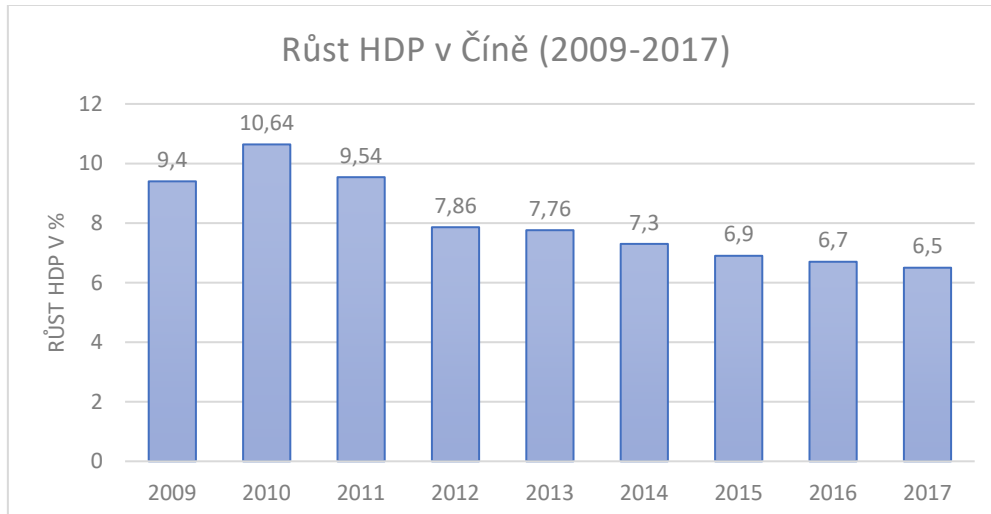
4. Současná čínská ekonomika

Čínská ekonomika se změnila v ekonomiku postavenou na výkonném průmyslu zásobujícím svou produkcí trhy vyspělého světa. Čína se stává zemí se stále vzdělanější populací, moderní infrastrukturou a s rostoucí střední třídou, která začíná své úspory investovat.

Vládě se prozatím daří zvyšovat důvěru v domácí ekonomiku. Růst ekonomiky se snížil na 6,9 %, podíl spotřeby domácností na HDP se o 7 % zvýšil a čistý export poklesl do záporu. Čínská střední třída je ochotna utrácet za služby a maloobchodní prodej roste. Pro budoucnost čínské ekonomiky bude v následujících letech důležitý rozvoj školství, zdravotnictví, sociálních služeb a cestovního ruchu (Trade News, 2016).

V této části diplomové práce jsou popsány základní makroekonomické ukazatele: HDP, inflace, nezaměstnanost a obchodní bilance.

4.1. Hrubý domácí produkt

Graf 2: Růst reálného HDP Číny v letech 2009–2017 (2017 prognóza) (The World Bank, 2017)

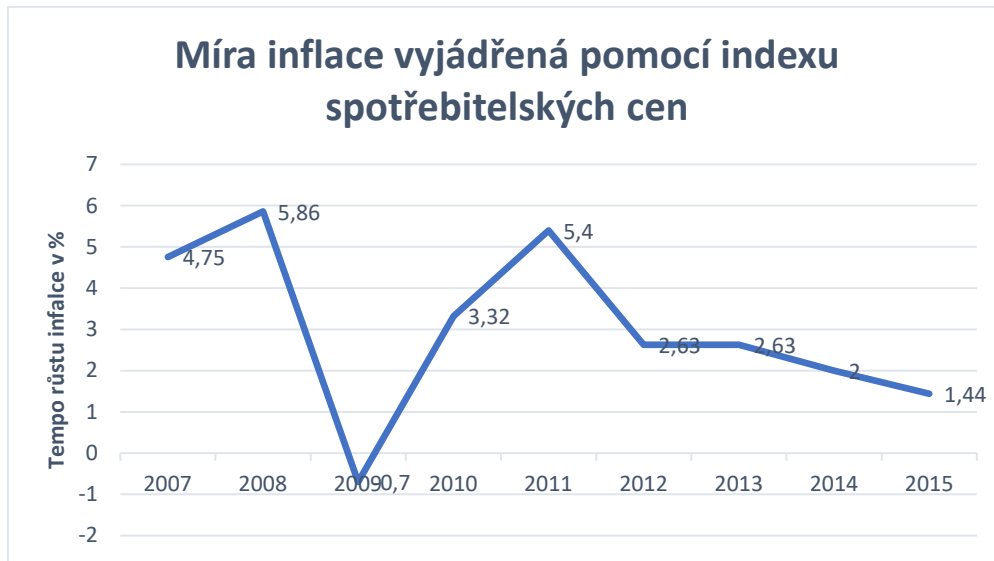
Čínská ekonomika dlouhou dobu dosahovala pro rozvinuté země jen těžce představitelného růstu HDP. Nyní je situace jiná a růst čínské ekonomiky začíná zpomalovat, což začíná ovlivňovat trhy po celém světě. Z grafu č. 2 je patrné, že hranici růstu 10 % překonala jen v roce 2010 a od dalších let tempo růstu nepřetržitě klesá. Zpomalení růstu jsme zaznamenali

i během let 2008 a 2009, kdy došlo k celosvětové ekonomické krizi. Za rok 2016 rostla ekonomika jen 6,7 % ročně, což odpovídá nejnižší hodnotě za 25 let a dle prognóz bude čínská ekonomika i nadále zpomalovat. Za hlavní příčiny poklesu je považováno oslabení exportu, přetížení čínských továren, snížení investic, slabší situace na realitním trhu či vládní protikorupční opatření. Prudšímu útlumu však zabránila vyšší domácí spotřeba a vyvinutá infrastruktura. Čína také mění směr svého hospodářství od výroby k sektoru služeb a spotřebě. Pokles růstu ekonomiky je považován za žádoucí. Nový čínský růst je nyní zdravější, pevnější a udržitelnější. Čína by v roce 2017 chtěla udržet růst svého HDP kolem 6,5 %. Čínská komunistická vláda ve snaze podpořit hospodářskou aktivitu v roce 2016 pětkrát snížila úrokové sazby a minimální rezervy. Analytici odhadují, že tamní vláda bude i nadále uvolňovat opatření k posílení růstu (Hospodářské noviny, 2016).

Z hlediska struktury HDP tvořil v roce 2015 největší podíl sektor služeb (50,7 %), následoval průmysl (40,7 %) a podíl primárního sektoru se stále snižuje (8,6 %) (CIA, 2016).

Pokud však vezmeme v potaz HDP na jednoho obyvatele, výsledek už tak ohromující není. Číně patří až 80. místo. HDP na jednoho obyvatele činí pouhých 14 450 dolarů na jednoho obyvatele. I zde je ale patrné výrazné zlepšení, ještě v roce 1990 bylo HDP na jednoho obyvatele pouhých 987 dolarů. Avšak venkovské obyvatelstvo se stále potýká s chudobou. Rozdíly mezi bohatými městy, průmyslovými oblastmi a venkovem i nadále zvyšují (The World Bank, 2016).

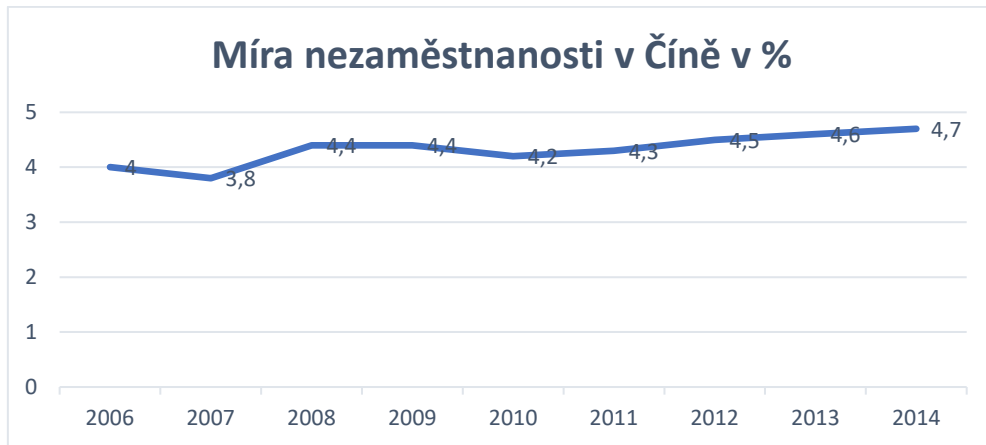
4.2. Inlace

Graf 3: Míra inflace vyjádřená pomocí indexu spotřebitelských cen v letech 2007-2015 (The World Bank, 2016)

Čínská ekonomika jako jedna z mála navzdory celosvětové krizi rostla. Z grafu č. 3 lze vyčíst, že v roce 2009 se musela vypořádat s deflací. Deflace podle ekonomů představovala pouze korekci růstu cen z roku 2008, kdy ceny vystřelily prudce vzhůru. Čínská centrální banka v posledních měsících roku 2008 výrazně snižovala úrokové sazby a čínská vláda schválila stimulační plán v hodnotě čtyř bilionů jüanů (11,4 bilionu korun). Vládní výdaje na podporu ekonomiky přinesly kladné výsledky. Centrální banka na deflaci v roce 2009 již nijak nereagovala. Na konci roku se inflace vrátila do kladných čísel. Po uplynutí krize se Čína musela opět potýkat s inflací díky rychlejšímu ekonomickému růstu. Jak je vidět na grafu č. 3, ještě v roce 2011 inflace činila 5,4 % a růst HDP činil 9,54 %. V roce 2015 se inflace ustálila na 1,44 % a růst HDP se snížil na 6,9 %. Inflační tlaky nebyly příliš markantní, ale ceny nemovitostí rostly. Čína byla proto nucena přijmout opatření k zabránění cenových bublin a inflace (Bradsher, 2009).

4.3. Nezaměstnanost

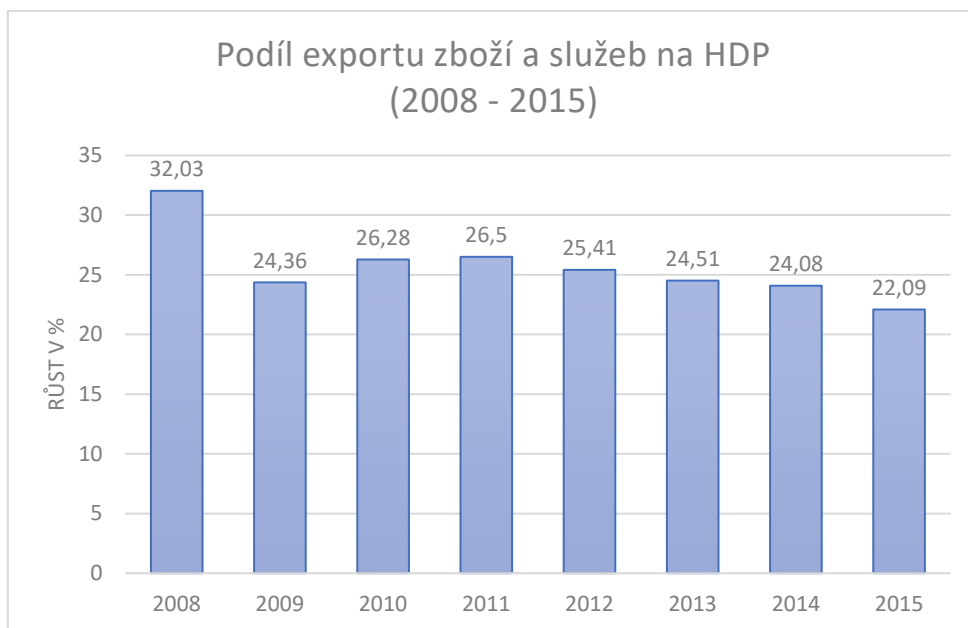

Graf 4: Míra nezaměstnanosti v Číně v % v letech 2005–2014 (The World Bank, 2016)

Z grafu č. 4 je patrné, že míra nezaměstnanosti se dlouhodobě pohybuje kolem 4 %. V posledních letech však mírně stoupá, což je zapříčiněno zmírněním růstu tempa čínské ekonomiky. Nízká nezaměstnanost je zejména díky pracovní síle ve městech, kde je patrná vyšší zaměstnanost žen.

Čínská vláda dlouhodobě podporuje průmyslové prodělečné podniky upadajících odvětví. V roce 2016 se však čínská vláda rozhodla, že postupně uzavře několik set těchto podniků. Očekává se, že o práci tak přijde 1,3 milionů zaměstnanců v uhelném odvětví a půl milionů míst zanikne v ocelářství. Záměrem vlády je tyto podniky uzavírat postupně, aby nedošlo k příliš velkému šoku. Pokud čínská vláda splní svůj cíl, nezaměstnanost v následujících letech poroste. Čínská vláda na tento proces a následné překvalifikování zaměstnanců vyčlenila v přepočtu 380 miliard korun (Bohuněk, 2016).

4.4. Obchodní bilance – export a import

Graf 5: Podíl exportu zboží a služeb na HDP v letech 2008–2015 (The World Bank, 2016)

K zapojení Číny do mezinárodního obchodu dochází až s reformami Teng Siao-pchinga v letech 1977–1978, kdy se Čína po desetiletích Maovi vlády rozhodla otevřít světu. Zahraniční kapitál se tak stal důležitou součástí ekonomického rozvoje. Pro zemi bylo také důležitým krokem vstup do Světové obchodní organizace v roce 2001. Rychlý vzestup Číny v exportních hodnotách přispěl ke změnám ve struktuře a objemu světového obchodu (WTO, 2016).

S uvolněním mezinárodního obchodu souvisí i její obchodní expanze do celého světa. Čína je z větší části závislá na exportu, a to především na zboží. S hodnotou exportu 2 011 miliard USD v roce 2016 je Čína největším světovým vývozcem. A to i přesto, jak je patrné z grafu č. 5, že se čínský export od roku 2011 stále snižuje. Na druhém místě je USA s hodnotou 1 471 miliard USD a následuje Německo s 1 283 miliard USD.

Mezi hlavní vývozní předměty patří elektronika a stroje, textil, nábytek a další. Mezi největší kupce zboží řadíme USA s 18 %, Hong kong s 14,6 %, Japonsko s 6 % a Jižní Koreu s 4,5 %.

Čínský vysoký export je zapříčiněn zejména tím, že čínské produkty jsou levné a obchodníci jsou přizpůsobiví a umí hledat nové možnosti prodeje (CIA, 2016).

5. Státní kapitalismus v čínské ekonomice

Státní kapitalismus ve své současné podobě využívá možnost zapojení do globálních obchodních a investičních toků, které jsou zdrojem nových technologií. Číně se podařilo propojit nástroje průmyslové politiky s finančním systémem, který tuto politiku podporuje. Průmyslovou politiku kladně ovlivnily obrovské investice do infrastruktury. Průmysl však velmi negativně ovlivnil životní prostředí. Znečištění je v západní Číně enormní. Z výčtu nově podporovaných oborů pro vstup zahraničních investorů je patrná snaha země věnovat se i této otázce (Jiráňková, 2017).

V období po roce 2002 probíhala privatizace státem vlastněných podniků, komercializace státních bank, liberalizace obchodu apod. Čína začala výrazně podporovat průmysl. Za největší úspěch jsou považovány investice do vědy a výzkumu a infrastruktury. Rozvíjí se také nový model, ve kterém jsou státem vlastněné podniky nositeli špičkových technologií a mají dostatečný přísun státních financí. Tyto státní podniky dostávají podporu v podobě grantů, které jsou poskytovány na vědu a výzkum jednotlivcům i firmám a různých finančních podpor v podobě start-up kapitálu nebo přístupu ke zvýhodněným bankovním úvěrům. Mezi další nástroje patří fiskální pobídky jako např. daňové výjimky, preferenční daňové sazby, daňové náhrady, snížení daní u vědy a výzkumu, snižování dovozních cel na suroviny apod. Dále čínská vláda limituje zahraniční majetkovou účast a v mnoha sektorech požaduje technologický transfer. Vláda stimuluje inovace a pomáhá směřovat investice do klíčových odvětví. Zavázala se vybudovat vysokorychlostní železnice, síť dálnic a telekomunikační infrastrukturu pro vytvoření vhodného investičního prostředí (Jiráňková, 2017).

5.1. Nástroje státního kapitalismu

Ropné společnosti

Nejvýznamnějším nástrojem státního kapitalismu ve světě jsou státní ropné společnosti. I přes snahu využívat alternativní paliva, poptávka po ropě i nadále roste. Tři čtvrtiny zásob ropy byly pod kontrolou státních firem. Díky novým způsobům těžby ropy z ropných písků se sice dominance těchto firem snížila, i nadále jim ale zůstává výsadní postavení. Významné

podíly mají i státy v surovinových zdrojích. Například Čína se snaží o upevnění světového monopolu v těžbě vzácných kovů potřebných do moderní elektroniky (Lavička, 2010).

Bariéry vstupu do odvětví

Země uplatňující státní kapitalismus často omezují zahraničním podnikům vstup na domácí trh zejména v oblasti těžby. Často tyto firmy musí uzavírat partnerství s domácími firmami. Vlády tím pak mohou získat další finanční prostředky do státních rozpočtů.

Národní šampioni

Dalším nástrojem jsou pak tzv. národní šampioni. Tento pojem používá čínská vláda pro domácí společnosti, které jsou schopny se prosadit v globální konkurenci a propagovat tak produkty v zahraničí. Například Čína se svými státními podniky patří k největším na světě. Tyto podniky získávají od státu značnou podporu. Stát pro tyto firmy vytváří výhodné pozice na trhu tím, že zavádí různé regulace vůči ostatním firmám nebo jim napomáhá získat zakázky v zahraničí. V Číně se jedná např. o firmy Lenovo, Huawei či Geely (majitel Volva). Tyto společnosti naproti tomu vytváří nová pracovní místa v zemi a investují do odvětví, které určí vláda. U čínské firmy Huawei bývá často zpochybňována nezávislost na čínském trhu. Tato firma se prezentuje jako soukromá, příčinou pochyb je ale její skrytá vlastnická struktura (Roger, 2011).

Bankovní systém

Státy praktikující státní kapitalismus mají často po kontrolou bankovní systém. V těchto zemích se nachází obrovský počet státních bank. Na alokaci kapitálu tak mají výrazný vliv státní zájmy a cíle. Tyto banky poskytují státním podnikům výhodné úvěry, a to bez ohledu na jejich ekonomickou efektivnost a ovlivňují tak tržní prostředí v ekonomice. V některých situacích tak mohou podporovat i ztrátové firmy. Dále tyto banky finančně podporují národní šampiony. Čínské státní banky mají dominantní postavení nejen v Číně ale i ve světě (Bejkovský, 2016). Dalším důležitým pilířem jsou suverénní fondy. Tyto fondy spravují finanční prostředky a investice států. Jedná se o významné aktéry na mezinárodních finančních a kapitálových trzích. Tyto fondy podléhají řízení vlastníka, tj. státu. Prostředky těchto fondů mohou být investovány i v zahraničí. Mohou být také použity k pomoci domácí ekonomice a v případě potřeby tak doplnit státní banky. Spojené arabské emiráty a Čína mají několik suverénních fondů a každý má svou působnost i cíl (Martin, 2010).

Obecně platí, že velká ekonomika jako je Čína má silnější vyjednávací pozici jak vůči transnacionálním korporacím, tak vůči mezinárodním organizacím. Například Apple je povinen veškerý čínský obsah ukládat na serverech v Číně. Google v Číně nemůže ve své jádrové oblasti operovat vůbec. Wall-Mart povolil vznik odborů, ačkoli odbory v Číně nejsou obvyklé a Wall-Mart odbory jinde ve světě neuznává. Microsoft naproti tomu toleruje obrovské pirátství systému Windows. I přes tato regulace a bariéry usilují výše zmíněné podniky o udržení či posílení své pozice na trhu. Čína využívá privilegium velké ekonomiky. Čína zabraňuje vstup zahraničním poskytovatelům mobilních služeb. China Mobile a China Unicom pokrývají největší mobilní trh na světě a mohou udržovat nízké ceny výhodné pro domácí spotřebitele (Bain, Chang a Tang, 2015).

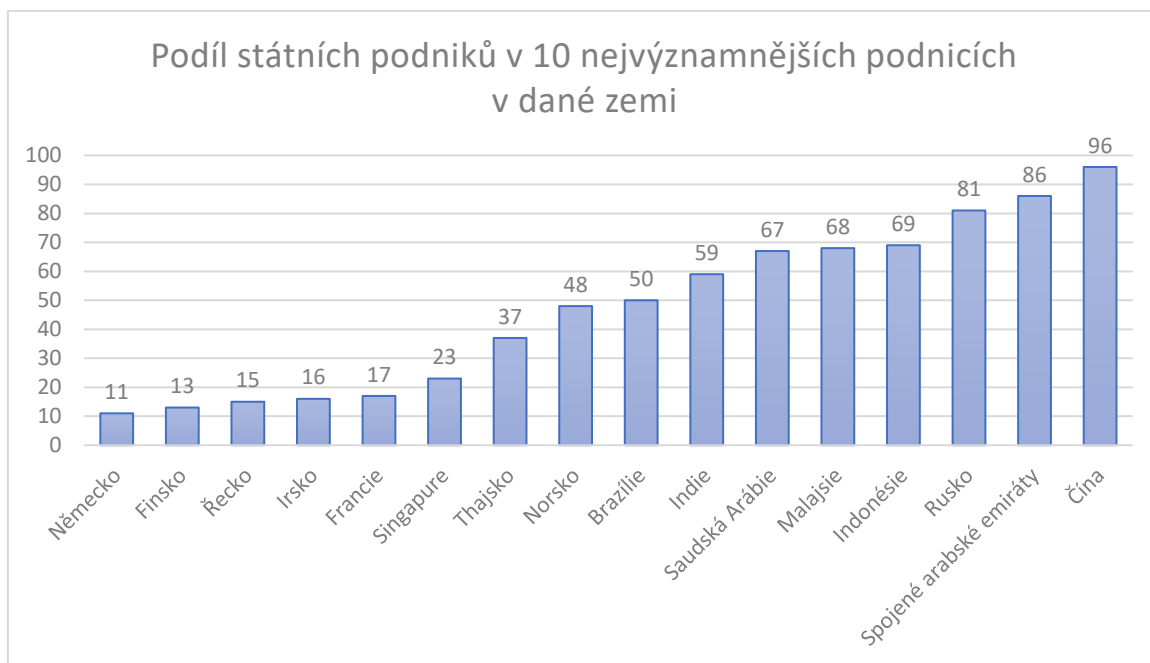
5.2. Státní podniky

Další část diplomové práce popisuje úlohu státních podniků v čínské ekonomice. Čínské státní podniky (SOEs) mají v Číně dlouhou historii. Komunistická strana začala tyto podniky podporovat už v době založení Čínské lidové republiky po roce 1949. Čínské státní podniky prošly v období reformu dlouhým procesem postupné transformace. Neefektivní a menší SOEs byly uzavřeny. Vznikla tak vysoká nezaměstnanost. Nejčastěji se SOEs definují jako podnikatelské subjekty, které jsou zřízeny ústřední a místní vládou, jejichž dohled vykonávají úředníci z vlády. V současné době je přes 60 % z největších 500 podniků v Číně státního vlastnictví (Ren, 2015).

Čínský státní sektor se skládá ze státních podniků, které se dělí na centrální, krajské a místní úroveň státní správy. SOEs jsou buď v centrálním vlastnictví nebo ve vlastnictví dané provincie nebo místní vlády. Dohled nad centrálně vlastněnými SOEs vykonává Státní komise pro řízení státních aktiv (SASAC), která byla vytvořena v roce 2003. Komise řídí státní podniky, které se transformovaly do národních podniků. V Číně jich existuje přibližně 300. Státem vlastněné bankovní instituce jsou ovládány Čínskou komisí pro bankovní regulaci. Státní pojišťovny jsou řízeny Čínskou komisí pro regulaci pojišťoven a státní instituce finančního a akciového trhu Čínskou komisí pro regulaci obchodu s cennými papíry. Ostatní subjekty jsou řízené prostřednictvím ostatních ústředních vládních

ministerstev, jako např. ministerstva obchodu, školství, vědy a obchodu (Szamosszegi a Kyle, 2011).

Otázkou zůstává, jak velký je státní sektor v Číně a jak velký je soukromý sektor. Po třech desetiletích privatizace, restrukturalizace, joint ventures, fúzí a akvizic týkajících se státních podniků, zůstává otázka nezodpovězená. Tato část dokazuje, že státní sektor i nadále zůstává v popředí čínské ekonomiky (Szamosszegi a Kyle, 2011).

Graf 6: Podíl státních podniků v 10 nejvýznamnějších podnicích v dané zemi (Büge, 2013)

Z grafu č. 6 je patrné, že Čína má největší podíl státních podniků v 10 největších podnicích v zemi. Pro odhad nejvyšší státem vlastněné přítomnosti podniku byla použita metoda váženého průměru jejich podílu v oblasti prodeje, aktiv a tržní hodnoty. Pokud by v daném státu tvořily státní podniky všech 10 největších podniků, pak by byl výsledek dané země 100 %. 96% podíl v Číně tak dokazuje naprostou dominanci státních podniků. Takový podíl státních podniků v ekonomice nenajdeme v žádné tržní ekonomice. Za Čínou následují státy jako Spojené Arabské Emiráty a Rusko, což jsou typické země uplatňující státní kapitalismus. Naopak země s tržní ekonomikou nedosahují ani 20 % (Cendrowski, 2015).

Výjimkou je stát Singapur. Tato ekonomika bývá označována za ekonomiku výrazně ovlivňovanou státem. Podíl však dosahuje jen 23 %, Singapur je stát s fungující tržní

ekonomikou, pouze si ponechává kontrolu podniků ve vybraných sektorech (Žamborský, 2015).

Státní podniky se podílejí na celkové zaměstnanosti 35 %. Dle tohoto údaje je patrné, že státní podniky nedominují ve všech odvětvích. Kromě zaměstnanosti se státní podniky výrazně podílí na příjmech do státního rozpočtu. Podíl se pohybuje kolem 50 % (Bejkovský, 2016).

Státní podniky zahrnují odvětví souvisejí se státní bezpečností, infrastrukturou, důležitými surovinovými zdroji, dále pak odvětví poskytující základní veřejné statky a služby. V roce 2004 vláda určila elektronický, automobilový, petrochemický a stavební průmysl klíčovými odvětvími. Těmto podnikům je poskytována rozsáhlá státní podpora. Jedná se např. o daňové úlevy, výhodnější přístup k úvěrům apod.

Zatímco ústřední státní podniky mají tendenci být alespoň v některých oblastech činnosti produktivní, místní SOEs jsou naproti tomu nejméně produktivní ze všech typů vlastnictví.

Spolu se strukturální a demografickou transformací a rostoucími příjmy, roste poptávka po zdravotní péči, rekreaci, kultuře, vzdělání a komerčních služeb. Odpovídající normy pro kvalitu služeb, regulace životního prostředí a ochrany spotřebitelů jsou důležité v těch odvětvích, kde by mohlo dojít k poškození hospodářské soutěže. Konkurenční tlaky jsou v některých odvětvích služeb vysoké, ale relativně nízké v dopravě a ubytování a stravování (OECD, 2015).

Dle žebříčku Fortune Global 500 je z 98 čínských zástupců pouze 22 soukromých podniků. 12 největších společností Číny je ve vlastnictví státu. Patří mezi ně obrovské banky a ropné společnosti. Vláda jako největší akcionář státních podniků podporuje jejich růst a chrání je před konkurencí. Navzdory tomu se čínským podnikům stále nedaří uspět na globální úrovni. Čínské společnosti nemají dostatečné znalosti spotřebitelů v cílových zahraničních trzích a zkušenosti s budováním image. Velikost podniku není náhradou za sílu v mezinárodní konkurenci (Cendrowski, 2015). Přitom existuje mnoho známých čínských značek, z nichž žádná není ve vlastnictví státu. Tyto podniky jsou ale příliš malé, aby tento seznam změnily. Jedná se např. o Alibaba, Tencent, Baidu nebo Xiaomi (The Economist, 2015).

Graf 7: Největší státem vlastněné čínské společnosti v Global 500 podle odvětví (Cendrowski, 2015)

Z grafu č. 7 je patné, že největší část těchto podniků je v oblasti energií, financí, stavebnictví, telekomunikace a automobilovém průmyslu.

Počet čínských společností, které se objeví na seznamu Fortune, bude mít i v následujících letech tendenci růst, protože klíčovou prioritou vlády je posílení pozice těchto státních firem. Na schůzce SASAC v roce 2013 uvedl ekonom Hu Angang, stoupenec komunistické strany a jejího systému státních společností, že do roku 2020 by počet státních podniků na seznamu Fortune dosáhl 130.

Z 54 společností s nejvyššími ztrátami bylo 16 čínských, tedy nejvíce ze všech zemí. Na druhém místě se umístilo Japonsko s 8 společnostmi a následovalo USA se 4 podniky. Státní banka ICBC měla naproti tomu nejvyšší zisky ze všech společností na světě.

Tabulka č. 2 obsahuje 12 největších firem v Číně, které patří k největším světovým společnostem podle výše příjmů. Opět jsou všechny ve vlastnictví státu. Pod tabulkou je popsána stručná charakteristika těchto společností. Tabulka zobrazuje značnou dominanci státních bank v ekonomice.

Tabulka 2: 12 Největších čínských firem podle výše příjmů (Fortune, 2015)

Společnost	2014 (příjmy bilionech dolarů)	2015 (příjmy v bilionech dolarů)	Meziroční změna příjmů (v %)
State Grid	339,4	329,6	-2,9
China National Petroleum	428,6	299,3	-30,2
Sinopec Group	446,8	294,3	-34,1
Industrial & Commercial Bank of China	163,2	167,2	2,5
China Construction Bank	139,9	147,9	3,7
Agricultural Bank of China	130	133,4	2,6
China State Construction Engineering	129,9	140,2	7,9
Bank of China	120,9	122,3	1,1
China Mobile Communications	107,5	106,8	-0,7
SAIC Motor	102,2	106,7	4,3
China Railway Engineering	99,5	99,4	-0,1
China National Offshore Oil (CNOOC)	99,2	67,8	-31,7

State Grid

State Grid je největší společností působící v oblasti elektrických zařízení na světě. V roce 2015 se umístila na 2. místě v žebříčku Global 500. Čínský gigant je významným monopolem. Distribuuje energii jak v Číně, tak v zahraničí. Společnost v roce 2014 vynaložila výdaje ve výši 65 miliard dolarů na modernizaci své sítě. Firma provozuje největší solární farmu na světě a buduje ultra vysoké napětí elektrického vedení v celé zemi pro přepravu větrné a solární energie ze západních pouštních oblastí do centrálních a východních provincií (State Grid, 2015).

China National Petroleum

China National Petroleum je mateřskou společností podniku PetroChina. Největší čínský výrobce ropy byl poškozen nižšími cenami ropy po celý rok. Zisky klesly o 17 %. Stejně jako jeho konkurent Sinopec se CNPC zaměřil na intenzivní protikorupční kampaň. Ve skutečnosti je CNPC jedním z hlavních cílů kampaně za poslední dva roky. Zhou Yongkang, bývalý předseda CNPC, byl v roce 2015 odsouzen za korupci. Jeho případ zdůraznil úsilí Pekingu o překonání síly v CNPC. V průběhu roku pomohly silné rafinérské a distribuční podniky společnosti CNPC ke zmírnění ztrát z poklesu cen ropy (Guo, 2015).

Tabulka dokazuje, že výnos společnosti se snížil ze 428,6 bilionu dolarů v roce 2014 na 299,3 bilionu dolarů v roce 2015. I přesto se ale společnost udržela na 4. místě v žebříčku Global 500.

Sinopec Group

Sinopec zůstává největší rafinérií v Asii. Nicméně po 30% poklesu zisku v roce 2014 způsobeným nižší cenou ropy, neúspěšných zámořských investicích a korupčním zásahu, který se zaměřil na vyšší představitele společnosti, už Sinopec nevypadá jako neporazitelný. Sinopec zasáhla nejhorší finanční výkonnost od ekonomické krize a vedoucí představitelé se pustili do protikorupční kampaně, což snížilo vliv ropných společností v zemi (Guo, 2015).

Z tabulky vyplývá, že v roce 2014 činil výnos společnosti 446,8 bilionů dolarů. O rok později se snížil na 294,3 bilionů dolarů. Sinopec si oproti roku 2014 pohoršil o dvě příčky v Global 500 a skončil na 4. místě.

Industrial & Commercial Bank of China

Státní firma Industrial & Commercial Bank of China (ICBC) je největší světovou bankou. Hrála významnou roli při vzestupu čínské ekonomiky. Čínský bankovní sektor je tvořen čtyřmi největšími centrálními státními bankami. ICBC je největší z nich. Poskytla finanční prostředky na projekt přehrady Tři soutěsky a byla součástí expanze Číny do zahraničí, zejména v oblasti infrastrukturních projektů v Africe. ICBC vyhledává mezinárodní obchodní příležitosti. Založila kancelář v New Yorku a snaží se rozšířit své působení i v Austrálii (Fortune, 2016).

China Construction Bank

China Construction Bank je druhou největší bankou v Číně. Banka bojuje se zpomalením čínské ekonomiky. Nedávná snížení úrokových sazeb ze strany vlády zhoršují marže. I tato banka rozšiřuje své zájmy v zahraničí. Banka je lídrem v oblasti úvěrů na infrastrukturní projekty. Stejně jako ostatní státní banky se potýká s rostoucími ztrátami z úvěrů. Banky nesou ztráty za nesplacené úvěry. Banky ale i nadále zůstanou solventní díky obrovské podpoře státu (Forbes, 2016).

Agricultural Bank of China

Třetí největší (podle výnosů) ze čtyř státních bank, které ukotvily finanční systém Číny je Agricultural Bank of China známá také jako ABC nebo AgBank. Původně se specializovala na financování komerčních a průmyslových podniků ne venkově, nicméně v poslední době se zaměřila na bankovníctví pro spotřebitele a firmy, kreditní karty a obchodování s měnami. Třetí z největších čínských státních monopolních poskytovatelů úvěrů čelí zvýšené konkurenci ze strany technologických firem, jako jsou Alibaba a Tencent, které nabízejí finanční služby ve venkovské Číně (Forbes, 2016).

China State Construction Engineering

China State Construction Engineering (CSCE) je stavební firmou. Mezi její významné současné projekty patří významná úloha v tlaku Pekingu na rozšíření cenově dostupného bydlení v Číně. Nicméně zlatý věk čínských nemovitostí může být brzo u konce. Pokrok čínské vlády směrem k urbanizaci oslabil rychlý růst segmentu infrastruktury společnosti, zatímco některé z velkých projektů CSCE vstoupily v roce 2015 do svých vrcholových období výstavby (FORTUNE, 2016).

China Mobile Communications

China Mobile je největším telekomunikačním operátorem na světě s více než 800 miliony zákazníků a 60% podílem na domácím telekomunikačním trhu, porazil Verizon a AT & T. Společnost rok od roku postupuje o deset míst v Global 500. Aby společnost udržela krok s technologickým pokrokem, pracuje na tom, aby se stala největším poskytovatelem digitálních služeb. Poslední roky byly pro společnost obzvlášť úspěšné, a to zejména díky technologickým trendům. Síť 4G přilákalo společnosti novou vlnu zákazníků. Společnost ale nesmí usnout na vavřínech, firma proto už nyní pracuje na 5G (China Mobile, 2014).

Společnosti také pomohl zvyšující se počet uživatelů Apple. China Mobile Communications je hlavním partnerem společnosti Apple v Číně. V několika příštích letech společnost plánuje zvýšit příjmy z internetu o 51 miliard dolarů (Yee, 2016).

SAIC Motor

SAIC Motor je největším automobilovým výrobcem v Číně. Společnost se zabývá jak výrobou osobních, tak užitkových vozidel. S celkovým podílem 11 miliard akcií má společnost SAIC partnerství s několika západními značkami, včetně General Motors a Volkswagen. Prodej automobilů společnosti dosáhl v roce 2015 5,902 milionů kusů. Společnost vydělala v roce 2015 106,7 bilionů dolarů v tržbách (FORTUNE, 2016).

China Railway Engineering

China Railway Engineering (CRG) je mateřskou společností China Railway Group, která je řízena státem. Tyto dvě firmy zpracovávají téměř všechny projekty železniční infrastruktury v Číně. Čína za posledních deset let intenzivně investovala do národní vysokorychlostní železniční sítě. Společnost CRG ale zaznamenala prudký pokles zakázek. Nicméně má úspěch v diverzifikaci – přibližně 17 % jejích příjmů nyní pochází z jiných projektů než železničních, včetně výstavby dálnic. Čína v minulém roce uzavřela smlouvy o výstavbě železnic v Rusku, Bangladéši a Uzbekistánu a přidává i projekty v jihovýchodní Asii a Africe. Zároveň společnost získala smlouvu na vybudování železnic Maďarsko-Srbsko (FORTUNE, 2016).

China National Offshore Oil (CNOOC)

China National Offshore Oil je významnou národní ropnou společností v Číně. Společnost je třetí největší vnitrostátní ropnou společností v Číně po CNPC a Sinopec. CNOOC se zaměřuje na těžbu, průzkum a vývoj suroviny ropy a zemního plynu v pobřežní Číně. Společnost CNOOC vynakládá velké úsilí na podporu rozvoje svého podnikání v souladu s čínským programem One Belt, One Road Program. Program se zaměřuje na propojení a spolupráci mezi Čínskou lidovou republikou a zbytkem Asie. Strategie zdůrazňuje, že Čína prosazuje větší roli v globálních záležitostech a svou potřebu prioritní kapacitní spolupráce v oblastech, jako je výroba oceli. V rámci snahy o vybudování světové energetické společnosti se CNOOC bude i nadále zaměřovat na transformaci modelu ekonomického

rozvoje, strukturální úpravy průmyslu a zlepšení kvality a efektivity vývoje (CNOOC, 2015).

Odvracenou stranou je podíl státního sektoru na HDP. Podíl HDP tvoří jen 50 %. Prudký růst byl zapříčiněn zejména soukromým sektorem. Dále pak díky investicím ze zahraničí, které neměly vazbu na čínskou vládu. Státní podniky budou mít i nadále důležitou roli. Důvodem je v první řadě to, že čínská komunistická strana dosud neprojevila zájem ve svobodný tržní mechanismus, a navíc většina významných průmyslových odvětví je ve vlastnictví Číny. Další příčinou, proč čínské státní podniky zůstanou významnými hospodářskými subjekty je to, že bankovní sektor má tendenci upřednostňovat státní podniky před soukromými (Szamosszegi, 2011).

5.3. Projevy čínského státního kapitalismu

Dotace

Dotace a podpory domácí ekonomiky jsou jedním z hlavních cílů každé vlády. Vláda je odpovědná za poskytování kvalitního vzdělání, sociální péče, infrastruktury a za vhodně zvolený způsob výběru daní. Právě výše daní může výrazně ovlivnit kvalitní podnikatelské prostředí v ekonomice. Záměrem každé vlády je zároveň snížit ekonomické nerovnosti mezi regiony či rozvoj nových technologií. Státní podpora v podobě dotací je důležitou složkou hospodářské politiky většiny zemí. Pro účely zjištění, zda je podpora státních podniků projevem státního kapitalismu, je nutné určit jejich rozsah. Tato část diplomové práce popisuje způsoby podpory, které čínská vláda využívá (WTO, 2016).

Nejvýznamnějšími subjekty v oblasti státní podpory jsou místní vlády. V Číně panuje velmi významná decentralizace, což je také příčinou zadlužení mnoha samospráv. Z tohoto důvodu místní samosprávy vydávají místní dluhopisy a zakládají finanční agentury, čímž se snaží splatit své dluhy.

Místní vlády se zavázaly ke splnění cílů jako je snížit nezaměstnanost, podpořit domácí spotřebu, zvýšit výrobu, a tím i podpořit růst daného regionu. Dle místních vlád je splnění těchto cílů stěžejní částí pro hodnocení místní ekonomiky.

Podle některých ekonomů může mít rozsah podpory místních vlád negativní vliv na ekonomický rozvoj. Pokud ústřední vláda sníží rozsah podpory státním podnikům za účelem zvýšit konkurenční prostředí, budou to místní vlády, které ji nahradí. Místní vlády mají v Číně nespočet nástrojů k ovlivnění ekonomiky a vláda není schopna vynutit si dodržování předpisů, například pokud jde o ochranu životního prostředí. Místní vlády vnímají přísnější předpisy jako dodatečné náklady pro místní státní podnik a tím i snížení jeho konkurenceschopnosti a ziskovosti. V minulosti se například čínská ústřední vláda snažila snížit množství emisí tím, že sníží energetickou náročnost firem zvýšením cen energií. Místní vlády na toto zvýšení cen zareagovaly a začaly do státních podniků dodávat elektřinu z místních elektráren. Díky této formě pomoci dochází nejen k podpoře neefektivně hospodařících podniků, ale také k dalšímu zhoršení životního prostředí. Státní podpora podniků tedy může znamenat jak podporu ústřední vlády, tak vlád místních (Haley a Haley, 2013).

Daňové zvýhodnění

Výhodné daňové podmínky přilákaly do Číny spoustu zahraničních investorů. Dle některých zdrojů se jednalo o prominutí daně z příjmu po několik let, poplatky spojené s registrací podniku, podporu v podobě výzkumných grantů apod. Aby podnik získal takovou podporu, musel splnit kritéria určená vládou. Jednalo se například o stanovenou výši investice nebo zaměstnanosti.

Počet přímých finančních dotací se po vstupu do WTO snižuje. Důvodem je, že tato forma podpory je v přímém konfliktu s pravidly WTO. Role výzkumných dotací je oproti tomu velmi významná. V roce 2015 činily státní výdaje na výzkum a vývoj 2,1 % HDP. Tento podíl patří k nejvyšším ve světě. Část příspěvků je určena univerzitním výzkumům a část výzkumným ústavům, které patří do státního vlastnictví. Největší část příspěvků směřuje do průmyslových inovací.

Konkurenční prostředí v Číně ovlivňují administrativní bariéry, které omezují vstup soukromých podniků do odvětví. Ministerstvo obchodu průběžně určuje odvětví, která se tohoto omezení budou týkat. Státní podniky se podílí na tvorbě tzv. katalogu s klíčovými odvětvími a upevňují si tak postavení na trhu. Seznam se stále mění, což v investorech budí nejistotu (Invest in China, 2015).

Problémem čínské ekonomiky je nadbytečná výroba energie. Ceny energií v Číně se pohybují velmi nízko. Cena benzínu, elektřiny, vody a dalších surovin jsou o 30 až 50 % nižší než ve většině rozvojových zemích. Tento stav ale není trvale udržitelný. Čína je druhým největším dovozcem ropy a velmi důležitým dovozcem uhlí. I přes své vlastní zásoby, bude tedy v budoucnu Čína nucena přijmout světové tržní ceny. Čína udržuje ceny vody na trvale nízké úrovni navzdory tomu, že problémem Číny je její nedostatek. Nízké ceny energií jsou stanovovány za účelem podpory státních podniků. Jak již bylo řečeno velká část výroby energie je zabezpečována místními vládami, jejichž primárním záměrem je zajistit konkurenceschopnost státních podniků. Je téměř nemožné zjistit přesné ceny, protože jsou velmi dobře skryty. Státní podniky mají velmi dobrou pozici při vyjednávání požadovaných cen energií. Bohužel dokázat, že jedná o nekalou praxi, není vůbec lehké. Nejedná se pouze o ceny energií, vláda se snaží zlevňovat i jiné vstupy místních podniků. Dále lze zmínit například velmi nízké ceny pozemků. Všechna půda v Číně je státní, místní podniky si tedy opět snadno určují výhodný pronájem.

Další státní podporu tvoří vládní nákupy. Čína dodnes není členem Dohody WTO o vládní nákupch, tudíž není povinná přijímat opatření WTO. I zde je patrná preference místních podniků. Veřejné soutěže se nezveřejňují, a není snadné se o nich dozvědět. Zahraničním podnikům je mnohdy doporučováno, aby si opatřily čínského partnera. Pokud se takovýchto soutěží chtějí zúčastnit. Vládní nákupy přitom v roce 2013 tvořily skoro 35 % HDP Číny. Průměrně vládní nákupy v zemích OECD přitom tvoří přibližně 13 % HDP.

Všechny výše popsané státní podpory negativně ovlivňují čínskou ekonomiku. Podporují neefektivní využití zdrojů (Bejkovský, 2016).

Státní banky

Největším současným rizikem čínské ekonomiky je stav bankovníctví. Existuje zde velmi patrná šedá zóna vysoce rizikových produktů skrytých mimo oficiální účetnictví bank. S výjimkou čtyř největších bank je čínské bankovníctví dosud silně netransparentní a bankovní dohled nedostatečný. V posledních pěti letech se navíc naplno rozvinuly dva krajně rizikové procesy: poskytování vysoce rizikových úvěrů klientům, kteří na klasické úvěry nedosáhnou, a prodej investičních produktů s příslibem nedosažitelných výnosů. V srpnové zprávě o stavu čínské ekonomiky MMF odhaduje objem špatných úvěrů až na 30 % čínského HDP.

Čínské podniky jsou na bankovních úvěrech velmi závislé. Pokud by došlo k bankovní krizi, bude ohrožen i chod prosperujících podniků. MMF odhaduje objem úvěrů podnikům na více než 145 % HDP. Čína bude nucena vyčistit portfolia bank od vysoce rizikových úvěrů, část bank zavřít a podstatně zlepšit bankovní dohled. Typickým příjemcem vysoce rizikových úvěrů jsou státní podniky a lokální developři, kteří na klasické úvěry nedosáhnou. Státní průmyslové podniky čerpají zhruba polovinu všech bankovních úvěrů, ale tvoří jen 20 % průmyslové produkce. Je nutné je buď restrukturalizovat, ať už pod vedením státu nebo po privatizaci, nebo je zcela zavřít. Čína jejich restrukturalizaci dlouho odkládala. Udržení funkčního platebního a finančního systému je pro každou ekonomiku stěžejní a dopad nevykonných čínských podniků na bankovníctví dosáhl fáze, kdy je nutné jednat (Trade News, 2016).

Státní banky jsou významným prvkem čínského státního kapitalismu. Čínské banky se drží na třech místech ve Forbes Global 2000. Jedná se o celosvětový žebříček hodnocení světových veřejných společností. Industrial and Commercial Bank of China (ICBC), China Construction Bank a Agricultural Bank of China se držely na prvních místech, navzdory zpomalení čínské ekonomiky. Pohoršila si pouze Bank of China, která klesla ze čtvrtého místa na šesté (Schaefer, 2016). Čínské banky jsou největšími bankami na světě. Dokazuje to i následující tabulka č. 3. Podle aktiv jsou 4 z 5 největších bank čínských.

Tabulka 3: Největší světové banky (Banks around the World, 2016)

Pořadí	Banka	Země	Celková aktiva (v bilionech USD)
1.	Industrial & Commercial Bank of China	Čína	3 475 34
2.	China Construction Bank Corp	Čína	3 018 40
3.	Agricultural Bank of China	Čína	2 817 74
4.	Bank of China	Čína	2 613 12
5.	Mitsubishi UFJ Financial Group	Japonsko	2 597 96
6.	JPMorgan Chase & Co	USA	2 490 97
7.	HSBC Holdings	Spojené království	2 374 99
8.	BNP Paribas	Francie	2 196 45
9.	Bank of America	USA	2 187 70
10.	Wells Fargo	USA	1 930 12

Stejně jako ostatní státní odvětví i bankovníctví podléhá přísné regulaci. Zahraniční banka nemůže vlastnit více než 20 % čínské banky a podíl zahraničních entit na vlastnictví nesmí přesáhnout 25 %. Pokud chce na čínský trh vstoupit zahraniční banka, podléhá mnoha regulačním požadavkům. Přístup k zahraničním a domácím bankám není ani po vstupu Číny do WTO rovnocenný. Tato omezení jsou důvodem, proč je v Číně tak nízký podíl zahraničních bank.

5.4. Subjekty na čínském bankovním trhu

V další části jsou popsány hlavní typy bankovních institucí, které působí na čínském trhu. Čínské bankovníctví zahrnuje pojmy jako velké státní banky, státní agentury, akciové obchodní banky a tzv. místní banky.

Mezi velké státní banky patří Industrial & Commercial Bank of China (ICBC), China Construction Bank (CCB), Agricultural Bank of China (ABC), Bank of China (BOC) a Bank of Communications (BOCOM). Jak již bylo zmíněno výše, první čtyři jsou zároveň největší banky na světě podle celkových aktiv, jedná se o tzv. Velkou čtyřku. Tyto banky spadají pod správu CBRC (KPMG, 2016).

Mezi státní agentury patří Export Import Bank of China (ExIm Bank), Agricultural Development Bank of China (ADBC), China Development Bank (CDB). Cílem těchto bank není zisk, ale splnění zadaných úkolů. Každá agentura jedná za účelem dosažení cílů stanovených vládou. Například ExIm Bank se podílela na ovládnutí švédské automobilky Volvo (Bejkovský, 2016).

Akciové obchodní banky byly v minulosti spojené jen s danou provincií. Od roku 1995 ale mohou konkurovat velkým státním bankám. Ačkoli tyto firmy působí navenek jako soukromé, není tomu tak. I v těchto bankách mají nejvýznamnější podíl státní subjekty, ačkoli nejsou jedinými akcionáři. Jedná o banky jako China Bohai Bank, China Everbright Bank, China Merchants Bank, China Minsheng Bank, China Zheshang Bank a mnoho dalších.

Poslední skupinou jsou místní banky. Tyto banky působí v oblastech svého určení. Společným znakem těchto bank je vlastnictví danou samosprávou. Banka může být vlastněna i jinými subjekty, ale místní vláda si zachovává největší podíl (Huang, 2008).

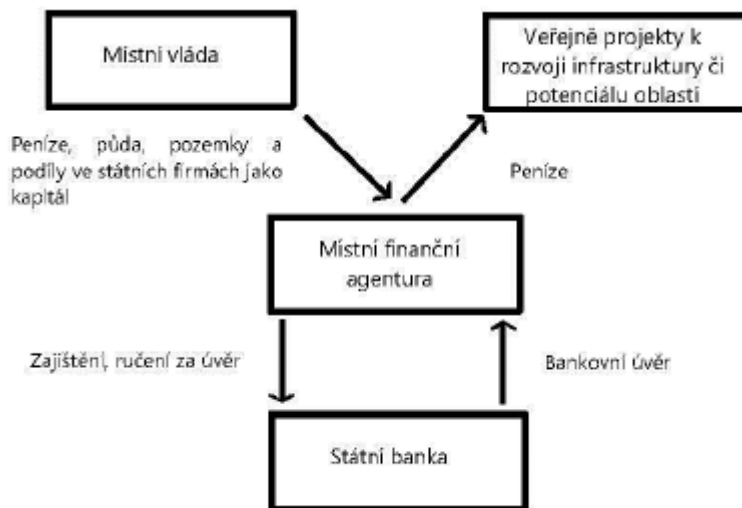
Podpora státních podniků prostřednictvím bank

V roce 2009 bylo schválen stimulační balíček ve výši 10 bilionů RMB. 85 % z této sumy získaly státní podniky. Státní podniky navíc získávají tyto úvěry s nižším úrokem než v případě podniků soukromých. Dle dostupných údajů se úrok pro státní podniky v roce 2010 pohyboval kolem 1,6 % p. a., zatímco úrok pro soukromé podniky se činil 4,7 % p. a. Kromě úroku jsou státní podniky zvýhodňovány také prostřednictvím delší doby splatnosti úvěru. Díky této podpoře dochází k neefektivní alokaci kapitálu, to má za následek společenské náklady, protože nejsou financovány vhodné projekty.

Díky tomuto způsobu financování docházelo v minulosti ke stále většímu zadlužení, a tím i neschopnosti splácet. Např. v roce 2001 činil podíl nesplacených pohledávek 31 % z celkových bankovních aktiv. Převážná část pohledávek byla vůči státním podnikům. Neefektivitu státních bank zaplatila vláda, respektive tento dluh splatili občané. V současné době činí nesplacené pohledávky jen 1,2 %. Státní banky ale využívají zvláštní typ úvěrování. Toto úvěrování se nezahrnuje do rozvahy pro účely mezinárodních bankovních standardů. Jedná se o záruky za zaplacení, svěřené úvěry nebo zprostředkované úvěry. Banka je v tomto případě garantem zaplacení z účtu klienta nebo jen zprostředkovatelem, zde jsou opět hlavními klienty státní instituce. Tyto způsoby úvěrů rostly poté, co začal klesat podíl nesplacených pohledávek. V roce 2011 se jednalo o 3,8 bilionu RMB. Přitom ještě o pět let dříve to byla jen desetina této částky.

Na místní úrovni existují kromě bank místních ještě místní finanční agentury, jejímž úkolem je financovat infrastrukturní projekty. Tyto subjekty zajišťují finance pro projekty samospráv. Tyto agentury se velmi podílí na zadluženosti místních vlád. Na spodním schématu (obr. č. 2) je znázorněna struktura finančních agentur (Bejkovský, 2016).

Obrázek 2: Schéma fungování finančních agentur (Bejkovský, 2016)

Lze tedy konstatovat základní parametry bank při rozhodování o úvěru. Státní banka poskytne úvěr státnímu podniku, protože vždy dostane kompenzaci. Státní podniky se mnohdy ucházejí o výhodné úvěry jen kvůli získání finančních podpor, tedy ne za účelem rozvoje podniku. Infrastrukturní projekt v sobě může zahrnovat projekty zaměřené na podporu jednoho určitého odvětví nebo dokonce jednoho určitého místního výrobce. V roce 2014 tvořily nepřímé závazky místních vlád 8,6 bilionu RMB.

Další neméně výraznou podporu státních podniků tvoří vysoké úroky u bankovních vkladů ve státních bankách (Bejkovský, 2016).

5.5. Čínský automobilový průmysl

Poslední část práce se zabývá čínským automobilovým průmyslem. Automobilový průmysl patří k základním pilířům výrobního sektoru v mnoha zemích. I vláda Číny vnímá automobilový průmysl jako klíčové odvětví a udržuje si přímou či nepřímou kontrolu nad nevýznamnějšími podniky. Hlavním cílem této kapitoly je ukázat rozsah státní podpory, které se v Číně těmto automobilkám dostává. Stát využívá různé nástroje k podpoře domácí produkce a k rozvoji firem. Stát vytváří obchodní bariéry a poskytuje velmi levné půjčky domácím subjektům, což je také příčinou tak velkého zadlužení čínských občanů.

Dalším cílem je zhodnotit, zda jsou čínské automobilky konkurenceschopné v porovnání s ostatními automobilkami v rozvinutých tržních ekonomikách. Kapitola analyzuje celé čínské odvětví, dále charakterizuje rozdíly mezi čínskou a zahraniční automobilovou produkcí. V závěru kapitoly se práce zaměří na budoucí trendy v oblasti automobilismu.

Automobilový průmysl ve světě

Vláda téměř každé země se v minulosti snažila o podporu automobilismu. Plnohodnotná výroba aut se však uskutečňuje pouze v menším množství zemí. Existují tři globální centra výroby aut, jedná se o Severní Ameriku/NAFTA, Evropu/EU a východní Asii. Tato centra vyrobí většinu vozů na světě. V těchto oblastech je také nejvyšší odbyt aut. O velké koncentraci automobilové výroby svědčí fakt, že dvě třetiny aut jsou vyrobeny v pouhých 15 zemích. Spojené státy například v roce 1960 vyrobily přes 50 % celosvětové produkce aut. Význam USA ale klesá. V roce 2012 se zde vyrobilo pouze 6,5 % světové produkce (Dicken, 2011).

V současnosti je největším producentem aut Čína, vyrobí se zde téměř 30 % všech automobilů. V Číně je přímo zaměstnáno 1,6 milionu lidí, na sektor ekonomiky je navázána řada dalších odvětví (OICA, 2014). Automobilky jsou odpovědné asi za polovinu veškeré spotřeby ropy, dále na výrobu automobilů se spotřebuje polovina vyprodukované gumy, čtvrtina skla a asi 15 % veškeré světové oceli (Dicken, 2011). Čína se stala světovým producentem osobních automobilů v době krize v roce 2009, kdy došlo k omezení poptávky v rozvinutých tržních ekonomikách. Stojí za zmínku, že ještě v roce 1983 bylo v Číně vyrobeno jen 5,8 tisíc aut (HARWIT, 2001). Tabulka č. 4 dokazuje, že Čína je největší výrobce vozidel. V roce 2016 se v Číně vyrobilo 24 milionů osobních automobilů. Čína tak

zaznamenala meziroční nárůst 14,5 %. Mezi 15 největšími producenty aut se většina nachází právě ve výše uvedených třech nejvýznamnějších oblastech. Za Čínou následuje Japonsko s 7,9 miliony vyrobenými automobily a na třetím místě je Německo s 5,7 miliony automobily. Z tabulky také viditelný fakt, že Čína vyrobila více osobních aut než v Japonsku, Německu a USA dohromady. Z tabulky je dále patrné, že do popředí dostávají i další země BRICS jako je např. Indie a Brazílie.

Tabulka 4: Největší výrobci motorových vozidel v roce 2016 – podle počtu vyrobených osobních vozů (OICA, 2016)

Země	Osobní vozy	Celkový počet (včetně nákladních vozů)	Meziroční změna (v %)
Čína	24 420 744	28 118 794	14,5
Japonsko	7 873 886	9 204 590	-0,8
Německo	5 746 808	6 062 562	0,5
USA	3 934 357	12 198 137	0,8
Jižní Korea	3 859 991	4 228 509	-7,2
Indie	3 677 605	4 488 965	7,9
Španělsko	2 354 117	2 885 922	5,6
Mexiko	1 993 168	3 597 462	0,9
Brazílie	1 778 464	2 156 356	-11,2
Velká Británie	1 722 698	1 816 622	8,0
Francie	1 626 000	2 082 000	5,6
Česká republika	1 344 182	1 349 896	8,3
Celkem	72 105 435	94 976 569	4,5

Ačkoli je Čína největším výrobcem aut na světě, nejužší světové špičky zatím čínské automobilky nedosáhly. Nicméně automobilka SAIC (Shanghai Automotive Industry Corporation) je dnes již na 13. místě na světě. Je tedy jen otázkou času, kdy se do desítky největších výrobců dostane první čínská značka (OICA, 2015).

Důvodem úspěchu tohoto odvětví, byla možnost využití komparativních výhod. Mezi ty patřilo především velké množství pracovní síly, slabé nebo neexistující odbory, podhodnocená

měna a v neposlední řadě volné předpisy na ochranu životního prostředí. Tyto specifické rysy čínské ekonomiky přispěly k hospodářskému zázraku.

Vývoj čínského automobilového průmyslu

Čínská lidová republika byla v době svého vzniku velmi zaostalou zemí a na rozvoj automobilového průmyslu nebyl kladen velký důraz. Až v roce 1953 byla za pomoci Sovětského svazu založena továrna First Automobile Works (zkráceně FAW) v Changchunu, v provincii Jilin. Spolupráce s Ruskem ale trvala jen do roku 1960. Výroba osobních automobilů nadále zaostávala (Bejkovský, 2015).

Změna přišla až v 80. letech, kdy se začínal rozvíjet turistický ruch. V první fázi reformu neexistovala žádná regulace automobilového průmyslu. Počet automobilových závodů se zvýšil z 55 v roce 1979 na 114 v roce 1985. Do automobilového průmyslu se zapojili i podniky, které se původně tímto odvětvím nezabývali, protože chtěli využít výhod nového způsobu řízení státních podniků. Například automobilka Chang'an/Chana byla původně vojenská továrna. Čínská vláda podporovala zakládání tzv. joint-venture podniků. Zahraniční investor však může vlastnit maximálně 50 % společného podniku. Vznikly automobilky s různými zahraničními partnery.

V automobilovém průmyslu existovali ještě další omezení. Zahraniční investor mohl založit maximálně 2 společné podniky na výrobu osobních automobilů a maximálně 2 podniky na výrobu užitkových vozidel. Investor musí dále v Číně zřídit výrobu součástek, a především zde založit výzkumné a vývojové centrum. V roce 1984 se na takovém podniku dohodli Beijing Automotive Industry Holding (BAIC) a Chrysler a o rok později pak SAIC a Volkswagen. Automobilový průmysl byl zařazen mezi důležitá odvětví až v 90. letech. V tomto období se nekladl příliš důraz na získávání zahraničních technologií, ale na budování infrastruktury a nárůstu domácí produkce. Cílem bylo vybudovat v Číně několik silných automobilových výrobců, které by mohly realizovat úspory z rozsahu (Harwit, 2001).

Ani vzrůstající množství domácích výrobců ovšem nestíhalo uspokojit rostoucí poptávku. Navíc kvůli zvyšujícímu se obchodnímu deficitu uvalila čínská vláda v roce 1984 na dovoz vozidel likvidační clo, které dosahovalo až 260 % (Bejkovský, 2016).

Už od 80. let se projevuje boj ústředních orgánů s místními orgány. Ústřední i místní vláda má své vlastní cíle. Místní vlády v období reforem zakládali průmyslové podniky ve všech odvětvích. K tomu užívaly úvěry státních bank. Některé místní samosprávy se tak staly většinovými vlastníky automobilek a některé drží významný podíl závodů. Velké koncerny měly mít dostatek prostředků na výzkum a vývoj a plnou vládní podporu. Největší automobilka SAIC je vlastněna vládou v Šanghaji. Cílem vlády je podporovat jen takové závody, které mohou konkurovat zahraničním výrobcům. Nicméně v roce 2014 bylo v Číně stále okolo 170 automobilek (The Wall Street Journal, 2015). Místní samosprávy chtěly udržet místní podniky, které vytvářely ekonomický rozvoj regionu. Boj mezi místní samosprávou a vládou probíhá i nadále. Velký počet místních závodů však způsoboval plýtvání zdrojů. Tyto podniky také často produkovaly nekvalitní výrobky. Výsledkem tak byla nebezpečná a nespolehlivá auta. Zájmem vlády je tak tyto podniky rušit nebo spojovat. Díky podpoře místních úřadů se to však nedaří. Příkladem je složitá fúze SAIC a NAC v roce 2007.

Dalším nástrojem podpory domácí produkce automobilů jsou obchodně politické nástroje. Na import automobilů bylo uvaleno clo, tlak na vyšší podíl domácích součástek, tak chránily automobilový průmysl před vnější konkurencí (Holweg, 2005).

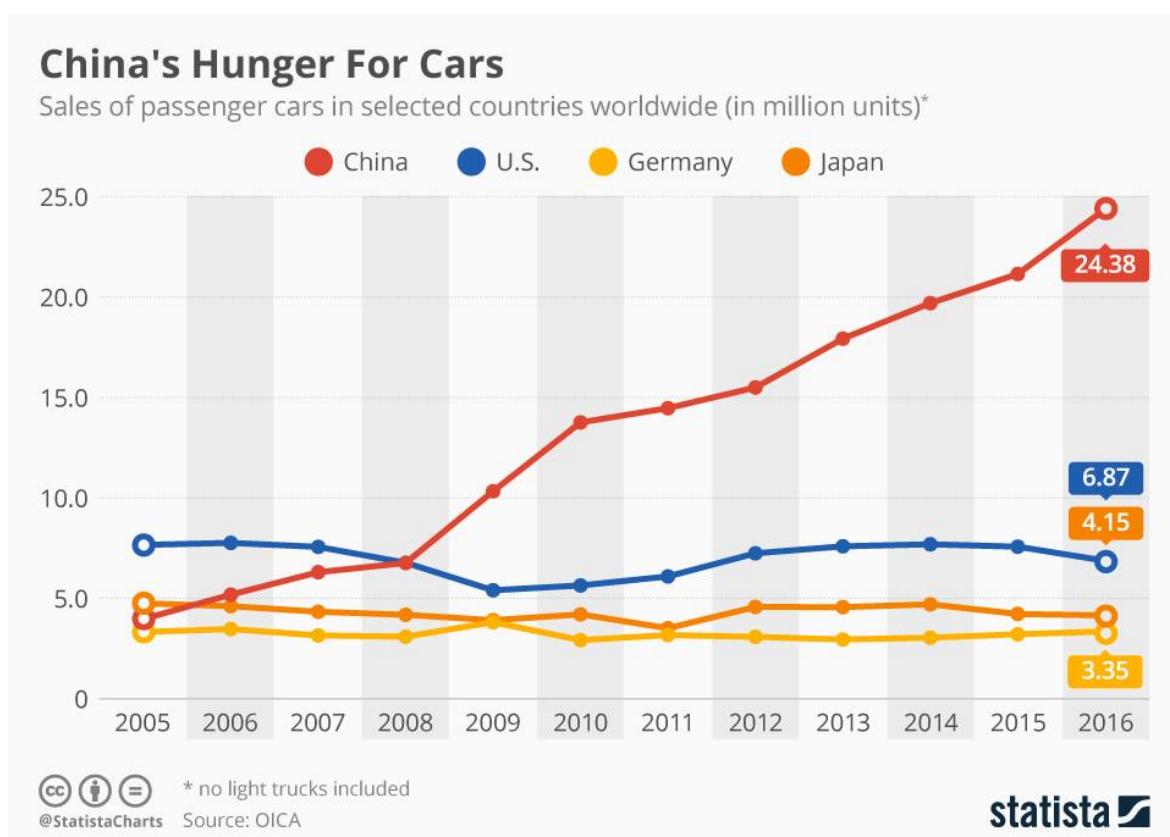
V roce 1994 byla stanovena Strategie pro automobilový průmysl. Zabývala se především uzavírání joint-venture partnerství a stále upřednostňovala rozvoj velkých podniků a stanovila další omezení pro zahraniční investory – v Číně muselo být vyrobeno nejméně 40 % součástek. Nově uzavřená joint-venture partnerství nyní kladla větší důraz na získávání know-how. Stát přes systém státních bank štedře úvěroval státní automobilky, aby je podpořil v rozšiřování produkčních aktivit. Cílem strategie bylo, aby se čínské automobilky staly do roku 2010 plně konkurenceschopnými na mezinárodním trhu.

Po vstupu Číny do WTO došlo ke snížení dovozních cel, zrušení dovozních kvót a již není vyžadován podíl domácího obsahu na výrobku. Zatímco v 90. letech činilo dovozní clo 80-100 % po vstupu se postupně snižovalo až na 25 % v roce 2006. Vstup do WTO nezpůsobil čínským automobilkám žádné zásadní problémy, protože většina světových čínských automobilek měla díky zavedeným pravidlům z období reforem výrobní s širokou škálou modelů. K velkému nárůstu dovozů nedošlo. Dovozy představují zejména luxusní a sportovní auta, což nepředstavuje čínským automobilkám žádnou konkurenci. Čína se

orientuje spíše na malé a levné automobily. Kvůli 25% clu volí automobilky strategii výroby v Číně (Bejkovský, 2015).

Od roku 2001 dochází k nárůstu prodeje dražších automobilů. BMW proto založila v Číně továrnu. Produkce je určena zejména pro čínský trh. Tzv. Velká čtyřka, kterou tvoří automobilky SAIC, FAW, Dongfeng a Chang'an, se na tuto změnu snaží zareagovat, avšak těmto firmám stále chybí dostatečné know-how. V té době se také zvyšoval export čínských aut do rozvojových zemí (Bejkovský, 2016).

V roce 1978 se v Číně prodalo jen 22 tisíc vozů, většina z nich dovozených ze zahraničí. V roce 1994 vláda začala klást důraz na modernizaci odvětví, ale k nárůstu prodeje nedošlo kvůli nízké kupní síle obyvatelstva. Po roce 2000 dochází k růstu prodeje vozidel, zejména díky bohatnutí populace a rostoucí míře urbanizace. Automobily začínaly být potřebné pro stále širší vrstvu obyvatelstva. V roce 2002 došlo k 37% nárůstu prodeje osobních i užitkových vozidel a o rok později k 39% nárůstu. K vyšším prodejům také napomáhala vláda. Daňově zvýhodňovala auta do objemu 1,6 litru, která jsou doménou čínských výrobců. V posledních letech sice došlo ke zpomalení tempa růstu, i nadále ale odvětví roste.

Graf 8: Prodej automobilů v letech 2005–2016 (Statista, 2017)

Jak dokazuje graf č. 8 v, době krize v roce 2008 se celosvětový prodej automobilů propadl, ale v Číně naproti tomu rostl. Celosvětově se prodeje osobních aut snížily o 485 tisíc, v Číně ovšem vzrostly o překvapivých 3,5 milionu. Čína tak v roce 2009 stala největším producentem automobilů. I po obnově světové poptávky se v roce 2011 prodeje podíleli více než jednou třetinou na celosvětovém růstu (Holweg, 2005).

V roce 2004 byla schválena další Strategie pro automobilový průmysl. Primárním cílem zůstalo stát se konkurenceschopným v mezinárodním srovnání. Cíl se dosud nepodařilo splnit. Vláda začala kolem roku 2010 vyvíjet tlak na zahraniční automobilky, aby zakládaly v Číně více společných značek s čínskými partnery (např. VW má v Číně ještě značky Audi a Škoda).

Čínské automobilky se mohou i nadále spolehnout na podporu vlády v konkurenčním boji se zahraničními automobilkami. Podle vládního nařízení musí být 50 % služebních aut ve státním sektoru čínského původu, tedy ne produktem joint-venture dohody (Bejskovský, 2017).

Automobilový průmysl je výrazně regulován Plánem na úsporu energie a rozvoj vozidel na alternativní pohon. Cílem této strategie je do roku 2020 výrazně snížit automobilové emise. Čína stanovila cíl vyrobit a prodat do roku 2015 500 000 hybridních vozů a do roku 2020 pět milionů automobilů na alternativní pohon. Průměrná spotřeba osobních automobilů bude snížena na 5 litrů na kilometr. Aby Čína dosáhla těchto cílů, je připravena investovat nemalé finanční prostředky, s jejichž pomocí chce ovlivnit nabídkovou i poptávkovou stranu trhu. V květnu 2012 vláda oznámila, že poskytne dotaci ve výši 26,5 miliard jüanů (96,7 miliardy Kč), aby stimulovala nákupy energeticky úsporných produktů, a to zejména hlavně automobilů a domácích spotřebičů. Na hybridní vozy poskytují úřady bonus až 60 tisíc RMB (218 tisíc Kč), a navíc vláda nabízí bonus 3 tisíce RMB (11 tisíc Kč) na nákup jakéhokoli vozu, kde bude objem motoru nižší než 1,6 litru (China Climate Change Info-Net, 2012).

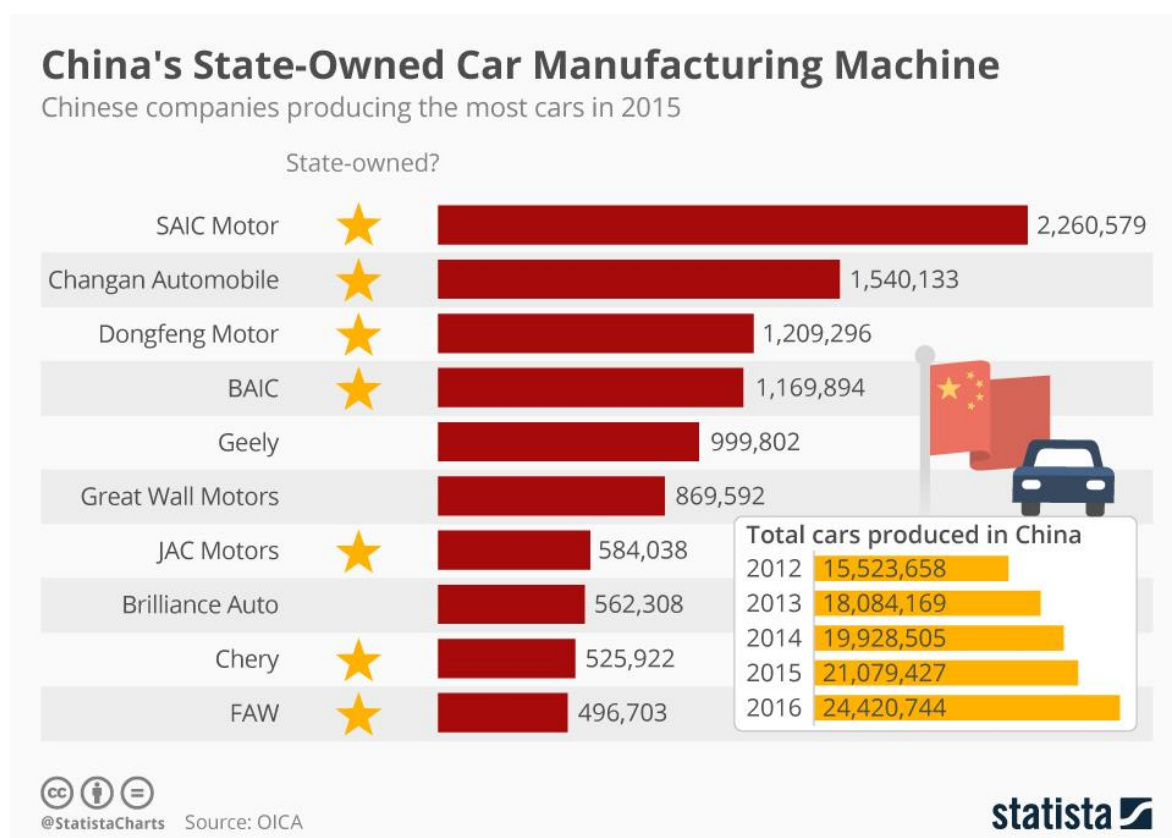
Mohlo by se zdát, že tato podpora je určena pro všechny vozy, jedná se ovšem o skrytou podporu čínských výrobců. Tento typ podpory je poskytován zejména na čínská auta. Čínské automobilky se zaměřují výhradně na produkci aut s malým objemem motoru.

U prvního typu podpory je problémem, že Čína se různými netarifními opatřeními snaží omezovat dovoz hybridních vozů z ciziny, zvláště teď, když již domácí výrobci pokročily ve vývoji. Zda se, že čínská vláda stále není spokojena s postavením čínských automobilek

na čínském trhu (zvláště v luxusnějších segmentech), a proto se v roce 2014 objevily nové taktiky znevýhodňování zahraničních výrobců — antimonopolní i jiná vyšetřování producentů luxusních vozů jako Audi, BMW či Mercedes (Niedermeyer, 2014).

Navíc Strategie z roku 2014 zahrnuje plány na další konsolidaci odvětví. Vláda bude nadále podporovat jen ty největší automobily, které mohou konkurovat zahraničním automobilkám. I v budoucnu se očekávají fúze, jako např. fúze SAIC a NAC (Nanjing Automobile Corporation) z roku 2007 (Xinhua News, 2007).

Z grafu č. 9 je patrné, že státní automobilky dominují celému odvětví. Podle údajů za rok 2015 se státní firmy podílely na 90 % prodejů všech čínských aut a jejich dominance je tak zcela zřejmá. V Číně tvoří deset největších automobilek necelých 60 % objemu prodejů. Největší podíl prodejů tvoří joint-venture GM a VW a mají tak silnou pozici na trhu. Kromě Chery jsou všechny automobilky z TOP 10 spojené s koncerny Velké čtyřky. Největší čínskou automobilkou je státem vlastněná firma SAIC, která sídlí v Šanghaji.

Graf 9: Největší čínské automobilky v roce 2015 (Statista, 2017)

Čínské automobilky zatím nemohou dostatečně konkurovat zahraničním automobilkám. Bez domácího trhu by se nikdy nestala Čína největším producentem automobilů. Očekávalo se, že růst automobilového trhu zpomalí, nicméně se tak nestalo. Ve vyspělých provinciích již funguje poměrně zralý automobilový trh, kde se alespoň částečně daří konkurovat i v dražších segmentech. V západní a centrální části země se teprve nyní stává automobil běžným spotřebním statkem. Tyto oblasti mají velký tržní potenciál, které budou i nadále čínské automobilky využívat. V těchto oblastech poroste poptávka po méně kvalitních a levnějších automobilech. Prodeje levných automobilů se tak přesunou z bohatších provincií do těch chudších. Nicméně prodeje ve velkých městech budou i nadále důležité. V bohatších provinciích se prodalo 38 % všech aut (Bejkovský, 2015).

Export

Cílem obou Strategii pro automobilový průmysl byla světová konkurenceschopnost automobilek. To se zatím nepodařilo splnit. Doménou čínských automobilek je tedy především čínský trh. Exporty jsou zanedbatelné, většina směřuje pouze do rozvojových zemí, kde na auta nejsou příliš kladeny bezpečnostní a emisní požadavky. Navíc jak dokazuje tabulka č. 5, v posledních letech dochází k poklesu vývozu aut. Zahraniční zákazníci stále vnímají čínská vozidla jako technologicky zaostalá.

Tabulka 5: Export vozidel z Číny v letech 2010-2016 (Statista, 2017)

Rok	Export vozidel do zahraničí	Meziroční změna (v %)
2010	566 700	53,2
2011	849 800	43,8
2012	1 056 100	24,3
2013	977 300	-7,5
2014	910 000	-6,9
2015	728 200	-20,0
2016	708 000	-2,8

Import

Z tabulky č. 5 je patrné, že do Číny bylo v roce 2014 dovozeno přes 1,4 milionů vozů. Lze si také všimnout, že dovoz automobilů se i nadále zvyšuje. Důvodem je to, že se Číňané stávají bohatší. V případě osobních automobilů se mezi nejvyšší exporty zařadily firmy BMW, Mercedes Benz a Jaguar Land Rover. Největším exportérem je Německo, následované Velkou Británií a Belgií. Největším dovozcem Číny je Evropa, následována Japonskem, USA a Koreou. V roce 2014 bylo do Číny dovezeno 630 000 vozů z Evropy, což tvoří 45 % celkových importů. Evropské vývozy do Číny se zvýšily o 81 % mezi roky 2010-2014.

Tabulka 6: Dovoz automobilů do Číny v letech 2011-2014 (EU SME Centre, 2015)

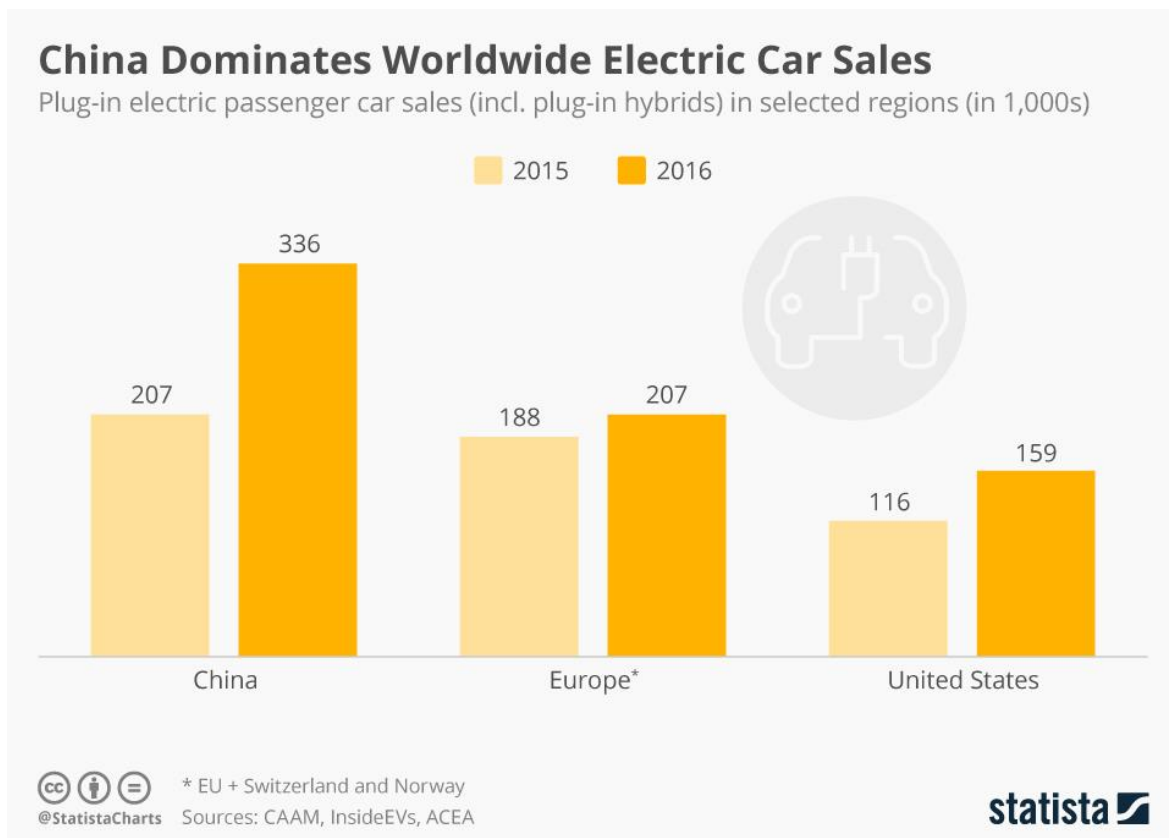
	2011	2012	2013	2014
Dovoz automobilů	1 038 622	1 132 031	1 195 040	1 425 846

Tabulka 7: Největší dovozci automobilů v roce (EU SME Centre, 2015)

	Dovozené automobily	% podíl na importu
Evropa	637 934	45 %
Japonsko	292 552	21 %
USA	291 690	20 %
Ostatní	108 301	7 %

Případ čínského automobilového sektoru dokazuje jak silné, tak i slabé stránky čínského státního kapitalismu. Čínské automobilky se transformovaly díky státní podpoře v obrovské závody s produkcí několika milionů vozidel ročně. I v tak krátké době byly schopné učinit značný technologický pokrok. V oblasti technologie se jim ale stále nedaří dohnat zahraniční konkurenty. Státní podpora ke schopnosti konkurovat zahraničním automobilkám nestačí. Dostatečné inovace na výzkum a vývoj musí vynaložit samotné čínské automobilky. Státní podpory napomohly tomu, že v Číně stále existuje okolo 170 automobilek. Tato politika vede také k problému výrazné nadprodukci automobilů. Dle odhadu se může jednat o přebytek až 8 milionů v roce 2015 (Bejkovský, 2016).

Číně se ale naopak podařilo, jak dokazuje graf č. 10, stát se trhem s největším počtem elektromobilů na světě, a i nadále je na cestě k růstu. Graf č. 10 ukazuje prodeje elektromobilů v Číně, Evropě a v USA (Statista, 2017).

Graf 10: Prodeje elektromobilů ve světě v roce 2015 a 2016 (Richter, 2016)

Čínské automobilky vyrobily 43 % všech elektromobilů a hybridů ze světové produkce za rok 2016 (v roce 2013 to bylo pouhých 6 %). Mezi značkami vede čínská firma BYD. Zahraniční elektromobily se v Číně prodávají jen minimálně. Čínským prodejčům elektromobilů a hybridů pomáhají již zmíněné vysoké dotace občanům (Hořčík, 2017).

6. Ekonomické dopady Číny na globální ekonomiku a její perspektivy do budoucna

6.1. Hrozby čínské ekonomiky

Čína je světovou velmocí a má tedy obrovský vliv na globální trhy. Následující kapitola se proto zabývá čínskými problémy, které mohou negativně ovlivnit světovou ekonomiku.

Zpomalování růstu Čínské ekonomiky

Růst čínské ekonomiky začíná zpomalovat, což bude mít výrazný dopad na další vývoj světového obchodu. Došlo ke snížení poptávky po všech komoditách. Čína je největším spotřebitelem ropy, železné rudy, olova, oceli, mědi a dalších komodit na světě, což ovlivnilo země jako je Austrálie, Brazílii, Peru, Indonésie a další. Následoval prudký pokles cen komodit, což ohrožuje globální ekonomiku. Pokles cen ropy naproti tomu ovlivnil ekonomiku Ruska, země OPEC a USA. Čínský pokles poptávky zapříčinil značnou nadprodukcí. Pokud by došlo k výraznějšímu oslabení čínského ekonomického růstu mohlo by to negativně ovlivnit celou světovou ekonomiku. Nicméně převládá názor, že Čína bude schopna provádět určité politiky a kontroly, které ekonomiku stabilizují (Investopedia, 2016).

Stárnutí populace a genderová nerovnost

Čína byla nucena v 80. letech zamezit přelidnění, a proto v roce 1979 představila Čína svou politiku jednoho dítěte (oficiálně politika pánování porodnosti). Politika jednoho dítěte byla velmi kritizována, svůj účel ale prakticky splnila. Bylo zabráněno přelidnění a ekonomika země byla posílena. V roce 2000 se podařilo Číně snížit porodnost na 1,5 bodů. Tato politika ovšem vyvolala zcela nové problémy, a to stárnutí populace (téměř 15 % obyvatelstva dnes v Číně tvoří lidé starší 60 let a do roku 2030 budou podle odhadů představovat čtvrtinu čínské populace) a demografickou nerovnováhu mezi pohlavími. Rodiny dávaly obvykle přednost mužským potomkům. V Číně tak na 100 narozených dívek připadá 118 chlapců. Přírozený poměr je přitom 105 chlapců na 100 dívek. Před rokem 2013 bylo druhé dítě povoleno nejprve v případě, že oba rodiče byly jedináčci, dále v řídké zalidněném venkově či hustěji zalidněném venkově v případě že prvorozené dítě bylo dívka nebo bylo postižené.

Definitivně se nejvyšší vedení Komunistické strany Číny rozhodlo ukončit politiku jednoho dítěte až v roce 2013. Od té doby mají rodiny povoleno mít dvě děti. Hlavním důvodem pro zrušení této politiky, bylo udržet dostatečný růst čínského hospodářství. Peking předpokládá, že se do roku 2050 díky dvěma potomkům v rodině zvedne počet pracujících o 30 milionů. Ukazuje se však, že zrušení politiky nemusí mít takový účinek, protože mnoho Číňanů si z finančních důvodů druhé dítě stejně nemůžou dovolit (The Economist, 2015).

Rychlé stárnutí populace bude brzdou ekonomického růstu, protože se sníží národní míra úspor, která podporovala růst v posledních letech. Potenciální růst produkce bude v důsledku toho klesat, což vyvolá riziko Číny spadající do pastí se středními třídami. Stárnutí vyvíjí tlak především na veřejné finance. Vzestup Číny do stavu se středními příjmy zrychlil demografické změny. Vzhledem k politice jednoho dítěte a do jisté míry nárůstu dosaženého vzdělání a zvýšení životní úrovně porodnost prudce poklesla. Počet lidí v produktivním věku začal tedy na začátku roku 2010 klesat.

Stárnutí populace bude vyvíjet tlak na růst mzdových nákladů. Ve stejné době, bude mít za následek snížení míry úspor domácností. Méně dětí sníží finanční a naturální transfery důchodců. Starší lidé mají tendenci šetřit méně. Práceschopné obyvatelstvo bude také šetřit méně, neboť bude třeba podporovat starší členy rodiny (OECD, 2015).

Zadluženost Číny

Dalším problémem čínské ekonomiky je rostoucí zadluženost. Ještě v roce 2010 činil celkový dluh Číny 100 % HDP. Jednalo se tak o jeden z nejnižších dluhů mezi zeměmi OECD. V roce 2015 celkový dluh Číny dosáhl 250 % HDP. Jedná se o dluhy domácností a korporací, dluhy čínské vlády činí pouze 22 %. Řada ekonomik je sice zadlužená daleko více, nicméně problémem Číny je v rychlosti nárůstu dluhu (France-Presse, 2016).

Od poloviny 90. let se přesunuje výroba ze západních zemí do Číny, kvůli levné pracovní síle. V říší středu tak roste HDP, ale současně s ním i zadlužení soukromého sektoru. V letech 2003 až 2008 došlo k poklesu zadlužení k HDP, protože růst HDP podporoval namísto investic export. Ale po hypoteční krizi v USA a později probíhající dluhové krizi v Evropě se poptávka po čínském zboží neobnovila v plné výši a čínská ekonomika se mírně zhoršila.

Proto čínský bankovní sektor opět zvýšil přístup k úvěrům a zadlužení soukromého sektoru se od roku 2009 opět zvyšovalo. To se projevilo i na tempu růstu HDP po prudkém propadu z přelomu 2008/09. Z důvodu hypotéční krize se snížil vývoz a zadlužení rostlo. Tempo růstu HDP se postupně snižuje, protože růst není dlouhodobě udržitelný. Čína by tak měla omezit svou úvěrovou politiku. Problém Číny není v celkovém zadlužení, ale především v jeho zvyšujícím se tempu. Banky jsou v rukou státu, a proto firmy a domácnosti dluží především státu (Anderlini, 2014).

Zadluženost vzrostla do takové míry, že bude v budoucích letech výrazně oslabovat tempo hospodářského růstu a může také omezit finanční stabilitu země. Pro zemi může být tedy obtížné dosáhnout plánovaného ročního tempa 6,5 % ročně.

Čína zůstává nevyváženou ekonomikou. Země je velmi závislá na exportu. Podíl domácí spotřeby ve srovnání s většinou vyspělých zemí je stále nízký. Mezi další problémy čínské ekonomiky lze zmínit znečištěné životní prostředí, nedostatek vody v severní Číně, nerovnost příjmů mezi městy a venkovem, závislost Číny na fosilních palivech či výraznou korupci v Číně.

6.1. Perspektivy do budoucna

Vítězství D. Trumpa s největší pravděpodobností zpomalí ekonomický růst Číny. Předpokládá se snížení vývozu do USA. S vysokou pravděpodobností poklesne poptávka po evropském investičním zboží na čínském trhu a už nyní narostl vysoký deficit obchodní bilance zemí EU s Čínou. Zpomalení růstu by se téměř jistě týkalo celého východoasijského regionu. Pokud navíc nedojde k podpisu smlouvy o transpacifickém partnerství (TPP), lze rovněž očekávat negativní dopad na ekonomický růst východní Asie. TPP Čínu nezahrnuje, Japonsko a Korea s ní proto spojovaly naděje na posílení vlastního exportu do Spojených států a menší závislost na dodávkách pro čínský export. Kvůli provázanosti východoasijských ekonomik by se negativní důsledky promítly do růstu ekonomik celého regionu. Čína se proto potřebuje silně zaměřit na domácí spotřebitelský trh, především na rozvoj služeb (Trade News, 2016).

Budoucí vývoj

Po třech desetiletích mimořádného ekonomického rozvoje, se Čína přesouvá na pomalejší a více udržitelný růst. Nyní je třeba přijmout další reformy, aby byl zajištěn přechod k pomalejšímu a udržitelnému růstu. Probíhající přechod čínské ekonomiky je mnohostranný: přesun z venkova do měst, investice do spotřeby a přesun od výroby ke službám bude vyžadovat neochvějně odhodlání ke strukturálním reformám.

OECD upozorňuje na řadu reforem adresovaných k řešení hospodářských a sociálních problémů, kterým Čína v současnosti čelí. V blízké budoucnosti musí Čína udržovat dostatečnou intenzitu růstu, snížit hospodářské nerovnováhy a zároveň se vyhnout příliš náhlým změnám, které by mohly vyvolat krizi. Při pohledu do budoucnosti, bude sektor služeb těžit ze zpřístupnění soukromých investic a snížení tržního podílu státem vlastněných podniků v komerčně orientovaných aktivitách. Zvýšení investic je také důležité ke snížení rozdílů mezi Čínou a ostatními ekonomikami založených na znalostech, a bude klíčovým prvkem v čínské snaze přejít od statusu se středně vysokými příjmy ke statusu s vyššími příjmy (OECD, 2015).

Tři priority, jak udržet a zlepšit kvalitu růstu v Číně jsou následující (OECD, 2015):

- Posílení tržní mechanismů a zajištění dodržování zásad právního státu.
- Zvýšit poskytování dovedností od raného dětství až po vzdělávání dospělých.
- Přiznat zemědělcům větší práva na užívání pozemků.

Specifická politická doporučení

Reformy pro udržitelný růst

Pro Čínu je důležité, aby v oblasti udržitelného růstu dodržovala vytyčené cíle v oblasti emisí. Čína by neměla firmám s vysokými emisemi uhlíku poskytovat dotace, a naopak by měla více investovat do obnovitelných zdrojů energie. Je nutné zajistit, aby všechny podniky mohly soutěžit za rovných podmínek s ohledem na financování, regulaci, zdanění a zadávání veřejných zakázek.

Urbanizace a služby, jež jsou hnací silou růstu

Urbanizace a rozvoj sektoru služeb bude klíčovou hybnou silou růstu. Od roku 2013 tvoří služby největší podíl na HDP. Předpokládaná migrace 100 milionů z venkova do měst v roce 2020 vyžaduje, aby Čína rozšířila poskytování veřejných služeb a zpřístupnila sociální zabezpečení migrujícím pracovníkům. Podíl služeb v oblasti přidané hodnoty už předběhla výrobu a dále poroste. Ale Čína by dále měla snížit státní vlastnictví v komerčně orientovaných podnicích poskytujících služby, jako jsou maloobchody, hotely, restaurace a stavebnictví. Dále je nutné otevřít další průmyslová odvětví pro soukromé investice.

Rozvíjení správné dovednosti

Reformy vzdělávacího systému, od raného dětství až po vzdělání dospělých by měly pokračovat i nadále. Růst bude stále více záviset na kvalitě lidského kapitálu a inovací. Aby Čína uspokojila poptávku ekonomiky založené na znalostech, měla by zavést účinný systém celostátního vzdělávání. Výdaje na vzdělání jsou srovnatelná se situací v některých jiných BRIICS ekonomikách, ale nižší než v zemích OECD. Průměrné nástupní platy učitelů nejsou dostatečné ve srovnání s jinými profesemi a zároveň jsou zde patrné velké nerovnosti ve vzdělání mezi venkovskými a městskými obyvateli. Čína by tak měla zvýšit veřejné výdaje na vzdělávání, včetně zvyšování platu učitelů s cílem zlepšit kvalitu vzdělávání a zároveň zajistit rovné příležitosti pro znevýhodněné děti. Je potřeba, aby Čína vyhodnocovala vysoké školy i jejich zaměstnance. Zároveň musí zpřístupnit veřejné školy pro všechny děti migrantů.

Zvýšení zemědělské produktivity a umožnění rozvoje venkova

Životní úroveň na venkově zůstává hluboko pod úrovní městských oblastí. Mnoho drobných zemědělců má problémy s přístupem k financování a existuje zde prostor pro zlepšení v oblasti vzdělávání zemědělců a technické pomoci. Čínská orná půda na jednoho obyvatele je nízká ve srovnání s jinými zeměmi a udržitelnost zemědělství je ohrožena nadměrným používáním chemických hnojiv, špatným využíváním vody a degradací travních porostů. Všechny venkovské domácnosti by měli obdržet certifikáty s popisem práv ohledně využívání půdy. Čína by se dále měla soustředit na zlepšení přístupu k finančním prostředkům ve venkovských oblastech, vzdělávání, stanovení cen přírodních zdrojů

a venkovskou infrastrukturu. Zároveň je nutné prosazovat jednotnou cenu vody pro zemědělce a v neposlední řadě zvýšit kvalitu pitné vody (OECD, 2015).

Dalším hlavním cílem politiky je vytváření nových pracovních míst. Navzdory zpomalení růstu se podařilo jak v roce 2013 tak v roce 2014 vytvořit 13 milionů pracovních míst.

Reformní program klade důraz na posílení tržních mechanismů a podporu inovací. Provádění dosavadních reforem by mohlo pomoci překonat stávající hospodářské nerovnováhy, a to zejména na trhu s bydlením a v těžkém průmyslu. V dlouhodobém horizontu reformy způsobí odolnější, obsažnější a ekologičtější růst. Mělo by být zamezeno náhlému zpomalení, což by mělo negativní dopad na globální ekonomiku (OECD, 2015).

Závěr

Čínská ekonomika zažila během uplynulých tří dekád radikální proměnu. Země, která patřila k nejhudším zemím světa, dnes patří mezi největší světové ekonomiky. Obrat zahájily reformy v roce 1978. Reformy započaly na venkově v oblasti zemědělství. Původním záměrem reforem byl přechod k tržní ekonomice, ale po změně vedení v roce 1989 stát začal preferovat městské regiony na úkor venkovských. Stát neomezoval rozsah státního sektoru, ale naopak zvyšoval jeho roli v ekonomice. Došlo pouze ke zrušení menších státních podniků. V současnosti se díky podpoře státu přeměnily státní podniky v podniky s dominantním postavením na trhu. Stát si i nadále ponechává kontrolu nad těmito podniky a výrazně se podílí na jejich rozhodování. Tato vládní rozhodnutí zamezují efektivní alokaci zdrojů.

Rozvoji čínské ekonomiky také napomohlo otevření Číny přílivům zahraničního kapitálu a umožnění nadnárodním společnostem stavět v zemi výrobní závody. Díky levné pracovní síle se do Číny začala přesouvat řada společností. Investoři vstupovali zejména na trhy, kde se uplatňovala speciální ekonomická politika, jednalo o tzv. zvláštní ekonomické zóny. Tyto regiony měly oproti ostatním oblastem v Číně různé výhody, např. v podobě nižších daní, celních osvobození apod. Změny umožnily vznik střední třídy, která do té doby v Číně neexistovala. Vstup zahraničních podniků na čínský trh byl ale značně omezen. Čínská vláda podporovala základní tzv. joint-venture podniků. Zahraniční investor však mohl vlastnit maximálně 50 % podniku. Zahraniční společnosti si musely najít čínského partnera.

Předmětem zkoumání diplomové práce byla úloha státu v Čínské ekonomice. Výsledkem bylo zhodnocení, že Čína je státem uplatňující státní kapitalismus, neboť v praxi naplňuje hlavní prvky tohoto systému. Stát má významný vliv v odvětvích jako energie, bankovní sektor, telekomunikace nebo v automobilovém průmyslu.

Čína poskytuje státním podnikům různé formy státní podpory. V ekonomice je proto těžké určit tržní cenu. V práci je také popsán nesoulad mezi ústřední vládou a místními vládami. Oba subjekty využívají různé nástroje k podpoře ekonomiky, ať už ekonomiky jako celku nebo rozvoji ekonomiky daného regionu. Místní vlády často poskytují daleko významnější státní podporu než ústřední vláda. V mnoha případech navíc místní vlády směřují proti záměru ústřední vlády. Pokud například ústřední vláda omezí podporu místních podniků

nebo ohrozí činnost podniku, jsou to místní vlády, které tuto roli převezmou a poskytnou podnikům mnohdy ještě vyšší podporu. Jedná o podpory v podobě daňových úlev, dotací na výzkum a vývoj, přednostní vládní nákupy a další. Stát drží ceny surovinových vstupů velmi nízko. Stát výrobu dotuje a výsledkem je levnější výroba a tím i konkurenceschopnější jak na čínském trhu, tak na zahraničních. Tento přístup vede k problému nadprodukce. V automobilovém průmyslu se jedná o přebytku milionu vozů. Nadprodukce je ale problémem i v dalších odvětvích např. v chemickém průmyslu. Negativně ovlivňuje i zahraniční trhy v podobě poklesu cen daných komodit. Jediným východiskem z této situace je klást důraz na tržní ceny v ekonomice. V Číně je tento úkol jen obtížně proveditelný, protože způsobuje ekonomický pokles. Zůstává tedy otázkou, jak dlouho bude tento neefektivní způsob hospodaření fungovat.

Základem státního kapitalismu je podpora ropných a surovinových společností a národních šampionů, které jsou povinny plnit cíle stanovené státem. Státní podpory jsou distribuovány prostřednictvím státních bank, které zajišťují, aby měly podniky dostatek financí. Banky poskytují státním podnikům výhodné úvěry v podobě nižší úrokové míry, delší doby splatnosti úvěru apod. Tyto prostředky by přitom mohly být vynaloženy efektivněji na rozvoj soukromého sektoru. Stát se prostřednictvím těchto bank snaží transformovat státní podniky v národní šampiony. Mezi další nástroje státního kapitalismu lze zařadit manipulaci s měnovým kurzem.

Na případu automobilového průmyslu byla tato podpora dokázána v praxi. Díky 30 letům státní podpory došlo k velké modernizaci. I přes poskytnuté finanční prostředky ale nejsou čínské automobilky schopny konkurovat zahraničním. Dosud se jim nepodařilo dohnat technologickou úroveň zahraničních automobilek.

Čína má před sebou důležité výzvy. Významný státní vliv je vhodný jen v určité fázi ekonomického rozvoje. Po dosažení ekonomického rozvoje je vhodné přenechat iniciativu na soukromém sektoru. Čína se dříve nebo později bude muset vypořádat s pastí středního příjmu, přejít k ekonomice založené na inovacích a dalšími změnami.

Seznam použité literatury a zdrojů

#2 China Construction Bank. In: *Forbes* [online]. 2016 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/companies/china-construction-bank/>.

#3 Agricultural Bank of China. In: *Forbes* [online]. 2016 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/companies/agricultural-bank-of-china/>.

#6 Bank of China. In: *Forbes* [online]. 2016 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/companies/bank-of-china/>.

2016 Production statistics. In: *OICA* [online]. 2016 [cit. 2014-09-20]. Dostupné z: <http://www.oica.net/category/production-statistics/>.

5m greener vehicles on the streets by 2020. In: *China Climate Change Info-Net* [online]. 2012-07-12 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://en.ccchina.gov.cn/Detail.aspx?newsId=33641&TId=96>.

ANDERLINI, Jamil. China debt tops 250% of national income. In: *Financial times* [online]. 2014-07-21 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/895604ac-10d8-11e4-812b-00144feabdc0>.

ALDER Simon. China Special Zones. In: *Royal Economic Society* [online]. 2013 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.res.org.uk/view/2013ConfMedia4of9.html>.

Agreement on Subsidies and Countervailing Measures. In: *WTO* [online]. Geneva: World Trade Organisation, 2016 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/scm_e/subs_e.htm.

ARMSTRONG, Martin. China's State-Owned Car Manufacturing Machine. In: *Statista* [online]. 2017-04-20 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <https://www.statista.com/chart/5875/chinas-state-owned-car-manufacturing-machine/>.

BAIN, Trevor. Chyi-herng CHANG a Zhi TANG. *MNCs in China: Regulation and Reality* [online]. University of Alabama, 2015 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://50.87.169.168/OJS/ojs-2.4.4-1/index.php/LERAMR/article/download/1225/1210>.

BEJKOVSKÝ, Jan. Čínský automobilový průmysl a zdroje jeho růstu v kontextu světové ekonomiky. *Scientia et Societas* [online]. 2015, **11**(2): 51-69 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: http://files.sets.cz/200000204-8506e85fef/2015_04_sets.pdf.

BEJKOVSKÝ, Jan. *Čínský ekonomický systém: tržní ekonomika či státní kapitalismus?* Disertační práce. Praha: TUL. Vysoká škola ekonomická, Fakulta mezinárodních vztahů, 2016.

BEJKOVSKÝ, Jan. State Capitalism in China: The Case of the Banking Sector. In: *International Academic Research Conference on Small & Medium Enterprises* [online]. 2016 [cit. 2017-04-05]. ISBN 978-1-943579-36-5. Dostupné z: http://globalbizresearch.org/IAR16_Vietnam_Conference_2016_Aug/docs/doc/PDF/VS611.pdf.

BEJKOVSKÝ, Jan. Státní kapitalismus v Číně: případ bankovního sektoru. *Scientia et Societas* [online]. 2016, **12**(4): 79-88 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: http://files.sets.cz/200000219-ce693cf619/2016_04_sets.pdf.

BEST, Ricard. 4 Ways China Influences Global Economics. In: *Investopedia* [online]. 2016 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/articles/investing/012816/4-ways-china-influences-global-economics.asp>.

BOHUNĚK, David. Aktuální problémy čínské ekonomiky. In: *Comsense analytics* [online]. 2016-03-01 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://comsense.cz/aktualni-problemy-cinske-ekonomiky/#prettyPhoto>.

BRADSHER, Keith. Deflation looms in China. In: *The New York Times* [online]. 2009-03-10 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2015-11-10/china-s-deflation-pressures-signal-more-monetary-fiscal-easing>.

BÜGE, Max. State-owned enterprises in global economy: Reason for concern? In: *VOX* [online]. 2013-05-02 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://voxeu.org/article/state-owned-enterprises-global-economy-reason-concern>.

CENDROWSKI, Scott. China's Global 500 companies are bigger than ever—and mostly state-owned. In: *Fortune* [online]. 2017-04-22 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <http://fortune.com/2015/07/22/china-global-500-government-owned/?iid=sr-link1>.

CHANG, Sea-Jin a Yuan Jin Sandy. The Performance of State Owned Enterprises in China: An Empirical Analysis of Ownership Control through SASACs [online]. 2014 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://bschool.nus.edu/Portals/0/docs/CGIO/soe-china-research-report-2016.pdf>.

China Railway Engineering. In: *Fortune* [online] 2016. [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://beta.fortune.com/global500/china-railway-engineering-57>.

China State Construction Engineering. In: *Fortune* [online] 2016. [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://beta.fortune.com/global500/china-state-construction-engineering-27>.

China – Statistics & Facts. In: *Statista* [online]. 2016-09-16 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://www.statista.com/topics/753/china/>.

China's yuan joins elite club of IMF reserve currencies. In: *Reuters* [online]. 2016-10-03 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-china-currency-imf-idUSKCN1212WC>.

CHOW, Gregory. Economic Reform and Growth in China. *Annals of Economics and Finance* [online]. 2004, 5(1), s. 127-152 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://www.aecon.com/Articles/May2004/aef050107.pdf>.

CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. Praha: C.H. Beck, 2001. ISBN 80-717-9311-6.

CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: obecné trendy rozvoje = World economy: general trends in its development*. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-155-0.

Company Overview. In: *CNOOC* [online]. 2015 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://www.cnooc.com.cn/col/col6141/index.html>.

Corporate Profile. In: *State Grid* [online]. 2015 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://www.sgcc.com.cn/ywlm/aboutus/profile.shtml>.

Country comparison: exports. In: *CIA [online].2016* [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2078rank.html>.

Čínská ekonomika je nejpomalejší za 25 let. HDP vzrostlo „jen“ o 6,9 procenta. In: *Hospodářské noviny* [online]. 2016-01-19 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65107560-cinska-ekonomika-loni-zpomalila-svuj-rust-pod-sedm-procent-byla-nejpomalejsi-od-roku-1990>.

DICEKN, Peter. *Global shift: mapping the changing contours of the world economy*. Los Angeles: Sage Publications, 2011. ISBN 978-1-84920-767-6, s. 278.

EBERHARD, Wolfram. *A History of China*. 4th ed., corr. in the 3rd print. Berkeley: University of California Press, 1987. ISBN 0-200-3268-3.

Economic contributions. In: *OICA* [online]. 2014 [cit. 2014-09-20]. Dostupné z: <http://www.oica.net/category/economic-contributions/auto-jobs/>.

FAIRBANK, John King. *Dějiny Číny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-710-6249-9.

FÁREK, Jiří, Jiří KRAFT a Aleksandr Viktorovič ZAJCEV. *High tech podniky v globalizované znalostní ekonomice*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. ISBN 978-80-7494-016-3.

FENWICK, Ann. Evaluating China's Special Economic Zones. *Berkeley Journal of International Law* [online]. 1984 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1025&context=bjil>.

FERREIRA, Francisco. The international poverty line has just been raised to \$1.90 a day, but global poverty is basically unchanged. How is that even possible? In: *The World Bank* [online]. 2015-04-10 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/international-poverty-line-has-just-been-raised-190-day-global-poverty-basically-unchanged-how-even>.

Field listing: GDP – composition, by sector of origin. In: *CIA [online].2016* [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2012.html>.

FRANCE-PRESSE, Agence. China's debt is 250% of GDP and 'could be fatal' says government expert. In: *Theguardian* [online]. 2016-16-06 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/business/2016/jun/16/chinas-debt-is-250-of-gdp-and-could-be-fatal-says-government-expert>.

Gini coefficient in China: inequality of income distribution in China from 2005 to 2016. In: *Statista* [online]. 2016 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://www.statista.com/topics/753/china/>.

Global 500. In: *Fortune* [online]. 2016 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://beta.fortune.com/global500/>.

GUO, Aibing. Former PetroChina Chairman Sentenced to 16 Years for Corruption. In: *Bloomberg* [online]. 2015-10-12 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2015-10-12/former-petrochina-chairman-sentenced-to-16-years-for-corruption>.

GUO, Aibing. Sinopec No. 2 Caught in Graft Probe as China Crackdown Widens. In: *Bloomberg* [online]. 2015-04-27 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2015-10-12/former-petrochina-chairman-sentenced-to-16-years-for-corruption>.

HALEY, Usha C. a T. George HALEY. *Subsidies to Chinese industry: State capitalism, business strategy, and trade policy*. New York: Oxford University Press, 2013.

HARWIT, Eric. The Impact of WTO Membership on the Automobile Industry in China. *China Quarterly*. 2001, č. 167, s. 655–670. ISSN 0009-4439. http://www.indiana.edu/~hisdcl/h207_2002/autoindustry.pdf.

HOLWEG, Matthias, Jianxi LUO a Nick OLIVER. *The past, present and future of China's automotive industry: A value chain perspective* [online]. The Cambridge-MIT Institute: UNIDO working paper. 2005. Dostupné z: http://www-innovation.jbs.cam.ac.uk/publications/downloads/holweg_past.pdf.

HORČÍK, Jan. Čína v roce 2016: největší trh s elektromobily opět roste. In: *Hybrid.cz* [online]. 2017 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://www.hybrid.cz/cina-v-roce-2016-nejvetsi-trh-s-elektromobily-opet-rostl>.

HUANG, Yasheng. *Capitalism with Chinese characteristics: entrepreneurship and the state*. New York: Cambridge University Press, 2008.

JIRÁNKOVÁ, Martina a Pavel ŽAMBERSKÝ. Role státu v ekonomice a státní kapitalismus. Příklad Singapuru. *Acta Oeconomica Pragensia*. 2014, **2014**(2): 17-32. ISSN 0572-3043. Dostupné také z: <http://www.vse.cz/aop/429>.

JIRÁNKOVÁ, Martina. Průmyslová politika zemí BRICS jako nástroj státního kapitalismu. *Acta Oeconomica Pragensia*. 2017, **2017**(1): 3-21. ISSN 0572-3043. Dostupné také z: <http://www.vse.cz/aop/565>.

KADERÁBKOVÁ, Anna a Václav ŽDÁREK. *Makroekonomická analýza*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. ISBN 80-867-3005-0.

KRAFT, Jiří a Jiří FÁREK. *Světová ekonomika a ekonomická integrace v období globalizace*. 2. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-413-9.

LAVIČKA, Václav. Čína má novou páku na Západ: vzácné kovy. In: *Hospodářské noviny* [online]. 2010-10-26 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-47503310-cina-ma-novou-paku-na-zapad-vzacne-kovy>.

LOESCHE, Dyfed. China's hunger for cars. In: *Statista* [online]. 2017-04-06 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <https://www.statista.com/chart/8842/sales-of-passenger-cars-in-selected-countries-worldwide/>.

Mainland China Banking Survey. In: *KPMG* [online]. 2016 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/cn/pdf/en/2016/09/mainland-china-banking-survey-2016.pdf>.

MARTIN, Michael. China's Sovereign Wealth Fund: Developments and Policy Implications. In: *FAS* [online]. 2010-09-23 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/row/R41441.pdf>.

MARTINEK, Madeleine. Special Economic Zones in China and WTO: Bleak of Bright Future? *ZChinR*, 2014 [online]. 2014 [cit. 2017-05-02] Dostupné z: <http://www.zchinr.de/index.php/zchinr/article/download/523/547>.

Members and Observers. In: *WTO* [online]. 2016 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm.

MIHOLA, Jiří a Petr Wawrosz. Alternativní metoda měření extenzivních a intenzivních faktorů změny HDP a její aplikace na vývoj HDP USA a Číny. *Politická ekonomie* [online]. 2014, **62**(5): 583-604. ISSN 0032-3233. Dostupné z: <http://www.vse.cz/polek/971>.

National Development and Reform Commission. In: *Invest in China* [online]. 2015 [cit. 2017-05-20]. Dostupné z: http://www.fdi.gov.cn/1800000121_39_4830_0_7.html.

NAUGHTON, Barry. *The Chinese economy: transitions and growth*. 4th ed., corr. in the 3rd print. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2007. ISBN 978-026-2140-959.

NEDĚLKOVÁ, Dita a Iva PIVOŇKOVÁ. Letem světem jihovýchodní Asii. *Trade News*. Praha: ANTECOM, 2015, **4**(4): 22. ISSN 1805-5397.

NIEDERMEYER, Edward. How China Protects Its Auto Industry. In: *Bloomberg* [online] 2014-08-15. [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/view/articles/2014-08-15/how-china-protects-its-auto-industry>.

Now, the two-child policy. In: *The Economist* [online]. 2015-11-05 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/china/21678006-small-town-offers-glimpse-what-two-child-china-might-look-now-two-child-policy>.

PAKDEENURIT, P. Special Economic Zone: Facts, Roles, and Opportunities of Investment. In: *IMECS 2014* [online]. 2014 [cit. 2017-05-02] Dostupné z: http://www.iaeng.org/publication/IMECS2014/IMECS2014_pp1047-1051.pdf

OECD Economic Surveys CHINA. In: *OECD* [online]. 2015 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/eo/surveys/China-2015-overview.pdf>.

Overview. In: *The World Bank* [online]. 2017-03-28 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/china/overview>.

SAIC Motor. In: *Fortune* [online]. 2016 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://beta.fortune.com/global500/saic-motor-46>.

SCHAEFER, Steve. The World's Largest Companies 2016. In: *Forbes* [online]. 2016 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/steveschaefer/2016/05/25/the-worlds-largest-companies-2016/#6121b48d45a6>.

SCHIAVENZA, Matt. Mapping China's Income Inequality. In *The Atlantic* [online]. 2013-09-13 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/china/archive/2013/09/mapping-chinas-income-inequality/279637/>.

SCHLOSSAREK, Martin, Jaromír HARMÁČEK a Petr PAVLÍK. Ekonomický růst a lidský rozvoj v rozvojových zemích: zázračný, nebo začarovaný kruh? *Politická ekonomie*. [online]. 2016, 64(6): 651-673. ISSN 0032-3233. Dostupné z: <http://www.vse.cz/polek/1102>.

Slovník pojmů. In: *Oikonomikos 2010* [online]. [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: http://stat.rs.opf.slu.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=214:komparativni-ekonomie&catid=23:k&Itemid=55.

State of the Least Developed Countries 2016. In: *UN-OHRLLS* [online]. 2016 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://unohrlls.org/custom-content/uploads/2016/08/State-of-LDCs2016.pdf>.

Structural reforms can help China settle into a „new normal“ era of slower, but more sustainable and inclusive growth. In: *OECD* [online]. 2015-03-20 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/economy/structural-reforms-can-help-china-settle-into-a-new-normal-era-of-slower-but-more-sustainable-and-inclusive-growth.htm>.

SUN, Zhengyun. *Explaining Regional Disparities of China's Economic Growth: Geography, Policy and Infrastructure*. University of California, Berkeley, Department of Economics [online]. 2013 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: https://www.econ.berkeley.edu/sites/default/files/Thesis_ZhengyunSun.pdf.

Subsidies Stoke China's Domestic Car Makers: Local and Central Governments Provided \$700 Million to Local Brands Last Year. In: *The Wall Street Journal* [online]. 2015 [cit.

2017-04-16]. Dostupné z:

<http://www.wsj.com/articles/SB10001424052702304422704579571863054872766>.

SZAMOSSZEGI, Andrew a Cole KYLE. An Analysis of State-owned Enterprises and State Capitalism in China. In: *The U.S.-China Economic and Security Review Commission* [online]. Washington, D. C., 2011 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z:

[http://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/10_26_11_CapitalTradeSOE Study.pdf](http://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/10_26_11_CapitalTradeSOE%20Study.pdf).

Top Banks in the World. In: *Banks around the World* [online]. 2016 [cit. 2017-04-12].

Dostupné z: <http://www.relbanks.com/worlds-top-banks/assets>.

Trade News. Praha: ANTECOM, 2016, 5(4). ISSN 1805-5397.

UN list of Least Developed Countries. In: *UNCTAD* [online]. 2016 [cit. 2017-04-24].

Dostupné z: <http://unctad.org/en/Pages/ALDC/Least%20Developed%20Countries/UN-list-of-Least-Developed-Countries.aspx>.

We created a 4G miracle. In: *China Mobile* [online]. 2014 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z:

<http://www.chinamobileltd.com/en/ir/reports/ar2014.pdf>.

WILDAU, Gabriel. China income inequality among world's worst. In: *Financial Times* [online]. 2016-01-14 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/3c521faa-baa6-11e5-a7cc-280dfe875e28>.

World ranking of manufacturers In: *OICA* [online]. 2015 [cit. 2014-09-20]. Dostupné z:

<http://www.oica.net/wp-content/uploads//ranking2015.pdf>.

YEE, Lee Chyen. China Mobile in talks with Apple for iPhone. In: *Reuters* [online].

2012-05-16 [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-chinamobile-idUSBRE84F06I20120516>.

ZNAMENÁČEK, Martin. *Čínská ekonomika – hlavní změny a perspektiva*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1996. ISBN 80-707-9847-5.

ZUO, Ch. Township and Village Enterprises in China's Sustainable Development in China. In: *EOLSS: Encyclopedia of Life Support Systems* [online]. 2011 [cit. 2017-04-24].

Dostupné z: <http://www.eolss.net/sample-chapters/c16/e1-54-30.pdf>.

ŽAMBERSKÝ, Pavel a Radek ČAJKA. Podniky napojené na vládu v Singapuru jako specifická forma státem vlastněných podniků – příčiny úspěchu. *Scientia et Societas* [online]. 2015, **11**(4): 123–132. Dostupné z: http://files.sets.cz/200000204-8506e85fef/2015_04_sets.pdf.